

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

DK
35
P6

UC-NRLF

φB 86 501

YC 76888

DE
GESCHIEDENIS
 DER
 KOZAKKEN,

VAN HUNNEN OORSPRONG AF, TOT OP
 DEN TEGENWOORDIGEN TIJD,

MET EENE

BESCHRIJVING,

VAN HUNNE INRICHTING EN HUNNE
 WOONPLAATSEN,

door

KAREL VAN PLOTHO,

Koninklijk-Prussifchen premier-kapitein bij het Lijf-Infanterie
 Regiment, Ridder van de Keizerlijk-Russifche orde van St.
 Anna van de tweede klasfe, en van de St. Wladimir
 orde van de vierde klasfe.

Met Aanteekeningen van eenen voormali-
 gen Russifchen Officier.

TE HAARLEM, BIJ
 FRANÇOIS BOHN,
 MDCCCXIV.

DK35
P6

V O O R B E R I G T

V A N D E N

V E R T A L E R.

De algemeene roep waarin de Kozakken thans staan, als een aanzienlijk gedeelte van het magtige Rusfische heer uitmakende, dat met de verëenigde Mogendheden alle opofferingen en pogingen aangewend heeft, om deze, zoo zeer door Frankrijks heerschzucht gedrukte, gewesten, aan hunne slaafsche boeijen te ontrukken, deed mij beseffen, dat welligt een eenvoudig geschiedverhaal van deze dappere krijgslieden, in onze taal geschreven, wel eenige goedkeuring zoude kunnen wegdragen.

Het is dan, waarde Landgenoten! dat ik

* 2

de

P

M323550

IV VOORBERIGT VAN DEN VERTALER.

de vrijheid neme u deze proeven aan te bieden, als zijnde mij hiertoe niet geheel ongeschikt voorgekomen; dewijl voor als nog niets belangrijker omtrent dit onderwerp het licht gezien heeft.

Ontvang het van mij, als eene hulde aan de verlossing van ons, sedert eene reeks van jaren zoo gedrukt geweest vaderland, en ik zal mijne genomene moeite dubbeld beloond vinden.

Dec. 1813.

DE VERTALER.

DE

D E
G E S C H I E D E N I S
D E R
K O Z A K K E N.

De zuidelijke landstreken van het zoo ver uitgestrekte Rusfische Rijk aan de Zwarte Zee en aan die van Azof, het land der tegenwoordige Kozakken, is eene woeste, en, bijkans zonder eenig geboomte, wijduitgestrekte vlakke; echter onder eene gematigde luchtstreek gelegen, wordt hetzelfde door groote en aanzienlijke stroomen, als de *Dniester*, *Bug*, (*Bog*), *Dnepr* (*Dnieper*, *Dneper*) en *Don* bevochtigd en vruchtbaar gemaakt, en is, aan de kusten der zee, een gezegend land, welks rijke bodem ongevergd voortbrengsel oplevert:

In vroegere tijden was hetzelfde niets, dan
A van

2 DE GESCHIEDENIS

van tijd tot tijd het strijdperk van wilde horden uit *Azië*, die elkander den oorlog aandeden, ook wel met de Rusfen en Poolen, hunne naburen, handgemeen waren, en, voornamelijk aan den oever der zee, niets dan de schuilplaats van enkele ongelukkigen, bannelingen, en misdadigers, uit beide werelddeelen bij elkander gekomen. Zelfs vond men hier, naauwelijks zes eeuwen geleden, nog geene vaste verblijfplaatsen; de enkele of afgezonderde bewoners zwierven gestadig rond; en over wijd uitgestrekte, dorre en levenlooze strecken lands, heerschte eene doodsche stike.

Doch allengskens gelijk zulks alomme plaats grijpt, ontstonden ook hier, door het toenemende aantal menschen, vaste bezittingen en wederzijdsche toenadering of verkeer, waarfsijnlijk het eerst op de grenzen, met oogmerk van eene gemeenschappelijke verdediging. Eene reeks van jaren duurde wel de strijd voor de vrijheid, dien de pas bestaande horde, afgezonderd van andere volkeren, moedig den Tartaren leverde, als ook de strijd tegen de toomelooze driften hunner eigene woeste gemoederen; doch daarentegen verhief zij zich, hoe onbedui-

duidend zij in den beginne ook was, alhoewel niet tot de grootheid van eene eigene natie, doch tot de aanzienlijke volksftam, die thans, door taal en godsdienst, tot het Rusfische Rijk behoort, en, als ligte ruitery, een groot gedeelte van dezelfs krijsheer uitmaakt.

De gefchiedrol der Kozakken, dit oorlogzuchtige volk, heeft tot dus verre slechts weinige bearbeiders gevonden, daar men in de belangrijkste berigten omtrent *Rusland* en *Polen*, als ook in de gefchiedenissen dezer Rijken, slechts enkele aanhalingen over de Kozakken, doch geen in verband staand gefchiedkundig geheel vindt; waarfchijnlijk dewijl de ruwe zeden, en de gedurige kleine oorlogen van deze, te voren met de kunsten des vredes, geheel onbekende natie, te weinig fchoone of belangrijke ftoffe opleverden, om een algemeen belang te verwekken, of om de, door den gefchiedkundigen onderzoeker te nemene moeite te beloonen. Doch, hoewel weinig bekend, levert dezelve, des niet te min, een al te belangrijk vak op voor de gefchiedenis van Europa, en bijzonder voor die der Rusfische ftaten, om geheel onbekend te blijven.

De burgers van den eerften republikein-

A 2

fchen

4 DE GESCHIEDENIS

schen staat der Kozakken aan den *Dnepr* waren, gelijk hunne nakomelingen nog tegenwoordig zijn, dapper, kloekmoedig, vrolijk, zelfs ligtzinnig, edoch een opreht, eenvoudig en goedaardig volk, hetwelk, gelijk de Spartanen opgevoed, en gelijk de Romeinen in den wapenhandel geoefend werd. Zij bragten, wel is waar, de geheele bekende aarde niet onder hun juk; doch hunne haardsteden en altaren verdedigden zij met moed en standvastigheid, en gaven de vermoeyensfen van eene zwervende, onrustige levenswijze, de voorkeur boven eene verwijfde slavernij.

Wel is waar, de Kozakken hebben gezins het gebied van onze wetenschappen uitgebreid; zij hebben ons niet, gelijk *Romen* en *Griekenland*, puinhopen en wetten, gedichten en standbeelden nagelaten: het hart verheft zich bij het bestuderen hunner geschiedenis niet zoo, als wel bij de herinnering der schoone tijden van *Athenen*; echter kan niemand den Kozakken de verdienste strijdig maken, dat zij alleen het geweest zijn, die het middeldeel van Europa, tegen de overstromingen der oosterfche Barbaren, (tegen de Tartaren en Turken,) beveiligd hebben; dat zij de eerste waren, die *Siberië*, een aan Europa, tot op dien tijd toe, geheel

beel onbekend half werelddeel opgespeurd, en voor *Rusland* veroverd hebben; nog een hooger belang verwekt bij ons dit oorlogzuchtige volk der watervallen van den *Dnepr*, daar het zich, door zijne legerbenden, gedurende eenige eeuwen, bij de beheerfchers van de Poolfche, Turkfche en Rusfifche troonen heeft ontzaggelijk gemaakt.

Het getal der Kozakken fchat men, de verfcheidene van elkander afgezonderde takken zamengenomen, op 700,000 mannen, die hunnen gemeenfchappelijken oorfprong uit de *Ukraine* of het tegenwoordige *Klein-Rusland* afleiden, waar zich hunne voorvaders, of hun hoofdfam, door hunne nederzettingen ter woon, gedurende het tijdvak van het jaar 1320 tot 1540 gevormd heeft.

Tot het jaar 1570 bleven de eerfte Kozakken in de *Ukraine* bij elkander, en maakten onder het beftuur van een, uit hun midden gekozen opperhoofd, eene vrije en maatschappelijke vereeniging uit; doch in dat zelfde jaar verwijderde zich een vrij aanzienlijk gedeelte der bewoners van den *Dnepr*, hunne verblijfplaats aan den *Don* vestigende; daar zij door de Rusfifche vrijwilligers, die zich bij hun verwoegden, vermeerderd, weldra eenen

6 DE GESCHIEDENIS

op zich zelve bestaanden staat uitmaakten, onder den naam van Donsche Kozakken, dewelke later de tweede hoofdstam van vele zijner takken werd, en nochtans, na dat de Ukrainsche Kozakken reeds lang ontbonden en onder het juk gebragt geworden zijn, zijne vrije staatsregeling, alhoewel door den geest des tijds eenigzins veranderd, altijd heeft staande gehouden.

Alle de Kozakken van het Russische rijk leiden dus hunnen oorsprong van deze beide hoofdstammen af, namelijk:

- A. Van de Ukrainsche of Klein-Russische, en
- B. Van de Donsche.

Ik zal dat gene verhalen, dat, van de vroegste tijden af, van deze twee volkeren, en derzelve twee hoofdstammen, als ook van derzelve zijtakken merkwaardig is, en dat men naar de bekendste berigten met mogelijkheid weten kan.

Ik begin met den oorsprong van het woord *Kozak*. Hetzelve is Tartaarsch, en beteekent eenen jongen roof- en oorlogzuchtigen soldaat (*).
Het

(*) Volgens SCHLÖZER beteekent het Tartaarsche woord:

Het werd de naam voor de Ukrainfche Vrijwilligers, die, in het jaar 1516, deel in den krijg namen, welken SIGISMUNDUS de eerste, Koning van *Polen* en beheerscher der *Ukraine*, tegen den toenmaligen Grootvorst van *Rusland* voerde. Gedurende denzelven vielen 30,000 Tartaren (schoon zij met *Polen* verbonden waren) in het Poolfche Rijk, verwoestten en plunderden hetzelve. SIGISMUNDUS, te zeer met bezigheden overladen zijnde, om hen zelf te kunnen bestraffen, bragt zijne belangen bij den Chan der Tartaren in, doch ontving van denzelven tot antwoord: het zijn mijne Kozakken geweest.

Door het verlies van hunne bezittingen verbitterd, vereenigden zich de Ukrainfche vrijwilligers, of wel het vrijcorps, hetwelk de Starost van *Chmielnik* LANZKARONSKI opgerigt had, met de troepen van den Starost
van

woord: *Kozak*, iemand die niet gehuisvest is, of geene vaste woonplaats heeft, en noch huisgezin, noch eigendom bezit. Dewijl nu deze volkeren bijzonder tot moedige ondernemingen en firooperijen gefchikt zijn, zouden de Tartaren dusdanige onrustige waaghalzen, in het bijzonder de zoodanige, die zich aan de grenzen van hun gebied ophielden, Kozakken genoemd hebben.

8 DE GESCHIEDENIS

van *Tscherkaszi* DASZKIEWITSCH, en vielen ten getalle van 1200, eensdeels uit wraak, en anderendeels om de herhaalde invallen der Tartaren eindelijk paal en perk te stellen, in *Turkyen*, en wel in de nabijheid van de vesting *Bielgrad*, en roofden en plunderden daar insgelijks. Toen zich de Chan der Tartaren hierover bij den Koning SIGISMUNDUS beklaagde, antwoordde dezelve wederkeurig: dat zijn mijne Kozakken, (of vrije, ligte, naar buit dorstende troepen) geweest; van dit tijdstip af, werd deze Tartaarsche naam door de strijdbare eilanders van den *Dnepr* aangenomen, en tot dus verre zijn dezelve aldus genoemd geworden.

A. *De Geschiedenis der Ukrainische- of Klein-Russische Kozakken.*

De *Ukraine*, als het schouwtooneel der Geschiedenis van de Ukrainische Kozakken, is een vruchtbaar, rijk begunstigd land, hetwelk, wanneer men de natuur in hare werkplaats gade slaat, waarschijnlijk een geschenk uit het slijk der talrijke rivieren is, en welligt de grond en het oever der Zwarte Zee was.

De geschiedenis der *Ukraine*, wordt in vijf hoofdtijdperken verdeeld, die ik, om een beter overzicht der geschiedenis van de Kozakken te verkrijgen, zeer beknopt zal voorstellen.

I. Toen, in het jaar 862, RURICK de Slaven (of Slavoniers) aan de *Wolchow* onder het juk bragt, en den Russischen Nowogorodischen Staat oprigtte, onderwierpen zich bijkans gelijktijdig, en wel in 866, aan zijnen stiefzoon OSKOLD, de langs den *Dnepr* wonende Slaven; hij stichtte daar den tweeden Russischen Kiewfchen Staat, dien IGOR, de naaste opvolger van RURICK, geheel met *Groot-Nowogorod* vereenigde. Hij

10 DE GESCHIEDENIS

en alle de, na hem opvolgende Grootvorsten, hielden hun verblijf te *Kiew*, (*Kiof*) tot dat de Grootvorst JURGEWITSCH BOGOLUBSKOI, in het jaar 1152, zijne residentie naar *Wladimir* verlegde, en voor de *Ukraine* slechts stedehouders terug liet.

II. In het jaar 1240 overweldigden de Tartaren de *Ukraine*, en maakten de bewoners aan hen cijnsbaar.

III. In het jaar 1320 veroverde de Litthausche vorst GEDEMIN den Russischen Kiewschen staat, welke nog altijd aan de Tartaren eene schatting moest betalen, en benoemde den Prins MINDON OLCCHONSKI tot stedehouder.

IV. In het jaar 1340, gaf SIMON OLELKOWITZ de *Ukraine* aan KASIMIR den eersten Koning van *Polen*, waarna dezelve den naam van *Klein Rusland* verkreeg. In het jaar 1471 stelde Koning KASIMIR de derde, stedehouders en kastellanen in de *Ukraine* aan, en bevestigde de vrijheden en voorregten der Kozakken.

V. In het jaar 1654, naar langdurige oorlogen met *Polen*, onderwierpen zich de Kozakken, en kort daarna de geheele *Ukraine*, aan het Russische Rijk.

De

De Ukrainfche Kozakken ontftonden, toen, in het jaar 1326, de Litthaufche Vörfst GEBEMIN, door den gewonnen veldflag, aan de rivier *Irpen*, kort daarna ook *Kiew* vermeerfterde; waarop zich de Kiew-Ruffifche Dynaftie met STANISLAUS den vijfden, zoon van WLADIMIR den grooten eindigde. De *Ukraine* (*) werd hierdoor de uiterfte grensprovintie en de fcheidsmuur tuffchen *Litthauen* en de rondzwervende Tartaren, of wel tuffchen het befchaafde *Europa* en het woeftere *Azië*.

De geftrengheid van den Litthaufchen veroveraar gaf aanleiding tot het ontftaan van dit oorlogzuchtige gemeenebest; doordien zeer vele misnoegden naar het lagere gedeelte van den *Dnepr* vlugteden, waar de gedurige overvallen van de naburige Poolen, Litthauers en Tartaren, voor hen eene krijgshaftige inrigting noodzakelijk maakte. Het, in den beginne, gering getal vlugtelingen vermeerderde zich weldra, door vele meeftral jonge kloekmoedige menfchen uit *Polen*, en de aan *Rusland* grenzende ftreken, die, her

(*) *Ukraine* beteekent: het ligt of is gelegen, aan de grënzten.

12 DE GESCHIEDENIS

het zij om de dwingelandij hunner adelijke erfheeren te ontgaan, of zich aan de bekeeringszucht der geestelijkheid, ook wel aan het vaderlijk gezag, of aan eene wel verdiende straf te onttrekken, in deze heerlijke landouw eene schuilplaats zochten, daar het lokaas van eene vrije levenswijze, en de te behalene buit op de Tartaren en Turken, hen ras genoeg eene vaste verblijfplaats deed kiezen.

Zij kozen allereerst hunne woonplaatsen op de Eilanden in den *Dnepr* (*) beneden
Tscher-

(*) De *Dnepr* of de *Nieper* werd door de ouden *Danapris* of *Boristhenes* genoemd; hij ontspringt 150 wersten boven *Smolensko*, uit een moeras van het Alauische gebergte (hetwelk eene voortzetting van den Waldaischen bergschakel is) en stort zich, na zijnen loop van 1500 wersten geeindigd te hebben, tuschen *Oczakow* en *Kinburn* in de Zwarte Zee, na dat hij vooraf de golf *Liman*, die zestig wersten lang en twee tot tien wersten breed is, gevormd heeft. Men ontmoet op deze rivier in eene lengte van zestig wersten, dertien watervallen, die door groote steenen en klippen gevormd, in de landstreken van *Novoi Kaidak* hun begin nemen.

Deze watervallen hebben Tartaarsche, ook wel Russische namen, iets dat tot menigvuldige verwisselingen aanleiding geeft: In het Russische heeten zij;

1. De eerste, die men bij het afzakken van den
Dnepr

Tscherkasfi tot na *Oczakow*, die zij door verfterkingen ongenaakbaar voor, de Tartaren maakten; zij werden niet alleen door het jagen

Dnepr ontmoet, vereischt uit hoofde van de steile klippen, die, gelijk ellanden, uit het midden van den vloed uitsteken, eene bijzondere voorzigtigheid bij de bootslieden. De gevaren aan dewelke zich een zorgeloze schipper blootstelt, gaven waarschijnlijk dezen waterval den naam van *Esjupi* of *Nesspi*: of slaap niet.

b. De tweede evèn zoo gevaarlijk als gene, verkreeg zijnen naam *Uvorfi* van de rotfen, van dewelke hij naar beneden stort, en die in den vorm van eilanden in dezen stroom liggen.

c. De derde *Gelandri*, of de galmende waterval.

d. De vierde is de grootste en gevaarlijkste, weshatve hij dan ook, uit hoofde van de menigvuldige hier reeds verongelukten: *Nenafitez*, of de onverzadelijke, genoemd wordt.

e. De vijfde, *Waru-Ofero*, ontleent zijnen naam van de zee, die hij schijnt te vormen.

f. *Leanti*, of de draaikolk.

g. *Woronow Sabor*.

h. *Werchnoi Wolnoi*.

i. *Budelskoi Lichnoi*.

k. *Tawalschaisfikoi*.

l. *Nisni Leonoi*.

m. *Struwan*, of *Nisni Wolnoi*; bij denzelven is ieder gevaar voorbij, en de schippers hebben voor de klippen van den *Dnepr* niets meer te duchten, en kunnen dus hunne gestrekene zeilen weder ophalen.

gen en vischen, en door de dagelijkse schermutselingen, tegen alle ongemakken meer gehard, maar ook gestadig moediger, meer ondernemend, en voor alle levensgevaaren onverschillig.

In het jaar 1516 deed, zoo als ik reeds gezegd heb, hun eerstbekende Opperhoofd LANZKARONSKY, (die in het jaar 1537 stierf,) met 1200 vrijwilligers zijnen strooptogt tegen de Tarraren en Turken, waarna zij den naam van Kozakken aannamen; doch reeds in het jaar 1535 verwoesteden 3000 Kozakken het Russische gebied, en ontvingen, voor hunne gedane diensten, van den Koning SIGISMUNDUS den eersten, in den jare 1540 de landerijen boven de watervallen van den *Dnepr* gelegen, als een bestendig eigendom, waarna deze volkplanting de naam van *Klein-Rusland* of *Male Russe* heeft aangenomen.

Doch weldra, toen hun gestadig vermeerderend getal hier geene ruimte meer vond, breideden zich uit tot aan den *Bug* en *Dniester*, en beheerden later het geheele land, hetwelk door deze beide rivieren en den *Dnepr* ingesloten wordt. Zij legden onder de beveiliging van eenige sterke burgten of kas-
tee-

teelen verscheidene *Sesfchen* (*), of versterkte dorpen van vaste woningen, aan, in dewelke ook de strijdbare mannen, die zich gedurende den zomer op de eilanden ophielden, van hier uit op de steppen (2) rondzwervende, eenen bestendigen kleinen oorlog met de Tartaren voerende, des winters bij hunne huisgezinnen doorbragten. Eene van hunne voornaamste overwinteringsplaatsen werd de tegenwoordige stad *Tschigirin*, uit welke zij van tijd tot tijd werkelijke krijgsgoeten tegen de Tartaren ondernamen. Aldus werden zij, in den eigenlijken zin, het bolwerk of de voorhoede van *Polen* tegen de Tartaren en Turken.

De wijze, op welke de Ukrainfche Kozakken de Tartaren beoorloogden, is te merkwaardig, om niet nader bekend te worden; doch het zij mij geoorloofd, die te land en die te water, elke afzonderlijk, te beschrijven.

Te lande hadden de Kozakken eene eigenaardige, alleen voor hunne veruitgefrekte vlakten, als ook slechts tegen de Tartaarfche ruitery berekende wijze van oorlog voeren, uitgedacht. Al-

le

(*) *Osfzetsch*, in de Rusfifche taal, beteekent afgesneden, of door versterkingen afgecheiden.

le de eilanders streden te voet, dewijl zij hunne paarden op de eilanden en bij de watervallen niet konden gebruiken. In eene vierkante wagenburg, *Tabor* genoemd, waarvan elke zijde de lengte van acht tot tien wagens bevatte, trokken de Kozakken, geleid door vooruitgezondene benden, midden onder de rondzwervende talrijke horden Tartaren. Werden zij door eenen hoop aangetast, dan trokken zij dadelijk in de wagenburg, en ontvingen hunne naderende vijanden met eene hagelbui van snaphaankogels. De Tartaren altijd te paard, en nog niet in het bezit van veel schietgeweer zijnde, konden hun binnen deze beweegbare verschanzingen geen leed toebrengen. Zagen de Kozakken echter eenen kans tot hun voordeel, dan storteden zij dadelijk uit hunne Tabors naar buiten, en dreven de Tartaren op de vlugt. Allengskens maakten zij zich meer en meer bekwaam in krijgslisten, in overvallen, gedurende den nacht, in het opwerpen van verschanzingen, in het scherpschieten, en in het gebruik van ligt veldgeschut.

Op het water onderhielden de Kozakken de gemeenschap tuschen hunne eilanden en watervallen, door middel van hunne Tschaken.

Het

Het water was hun element (3), en niemand werd onder hen opgenomen, die niet door de dertien watervallen van den *Dnepr* met zijn' boot gevaren, of bij dezelve voorbij gezwommen was. Deze watervallen zijn doorhunne hoogte van zeven tot acht voet, over dewelke de stoute bevaarders zich door middel van touwen naar beneden lieten zakken en ook weder optrekken, even zoo gevaarlijk, als de rivier door hare draaikolken en brandingen; alleen het gezicht van deze rotsen, over welke het water snelvlietend zich naar beneden stort, en de klipachtige, met wilde wijnranken en andere struiken begroeide eilanden, baren reeds een kille huivering.

De *Tschaike* bestond uit eenen enkelen, zeer dikken, uitgeholden linde-, populier- of wilgen-boom, zestig voet lang en tien tot twintig voet breed; dit vaartuig was met ijzeren hoepels omringd, en aan weerskanten waren nog planken aangebragt, die met dikke bosfen van riet en stengels van planten bezet, de boot voor het gestadige woelen des strooms, als ook voor het stormen der golven op de zee beveiligde, en boven water hield. Wanneer zich nu de Kozakken met deze boten tot in de zwarte zee waagden, zoo was op

B zijn

zijn hoogst in elk dier vaartuigen, buiten de levensmiddelen, nog voor vijftig tot zestig man plaats. Bij eenen gunstigen wind bedienden zij zich van eenen mast met een ellendig zeil, doch bij storm verlieten zij zich op hunne twaalf of meerdere roeijers, waarmede zij elke Turksche galei aan snelheid overtroffen; voor het overige waren deze vaartuigen om bij dag niet verkend te worden, zeegroen geschilderd. Tot zoodanig eenen zeetogt verzamelden zich vier tot vijf duizend Kozakken op den bepaalden tijd, met 80 tot 100 weluitgeruste vaartuigen, die tweebak, gekookte gierst en zuurdezem met gierst vermengd 4) als levensmiddelen met zich voerden; brandewijn 5) daarentegen was, om de volstrektste nuchterheid te behouden, uitdrukkelijk verboden, mede te voeren.

De wapens van elken Kozak bestonden in twee vuurroeren en eene fabel; op elk vaartuig waren, behalve dat, vijf tot zes falkonetten of veldstukjes, ook wel twee ligte kanonnen. Zoodanig zakten zij in gesloten rijen van kanoos den *Dnepr* af, meestal bij donkere nachten, om de galeien, welke de Turken tot beveiliging der Natolische en Byzantijnsche kusten tegen de stroperijen der Kozakken

nabij *Oczakow* uitgelegd hadden, te ontgaan. Bij eenen gunstigen wind waren veertig uren toereikend, om van den mond van den *Dnepr* in *Klein-Azië* te landen. Gewoonlijk kaapten de Kozakken echter slechts de Turksche koopvaardijfchepen; zij overvielen dezelve te middernacht, en na dezelve geplunderd te hebben, namen zij zoo vele gevangenen als zij bergen konden mede; de overigen boorden zij met de beroofde fchepen in den grond. Nu en dan, wanneer het kanonvuur der vijandelijke oorlogfchepen hen met groote verwoestingen bedreigde, verftrooiden de Tſchaken zich zoo ſnel doenlijk, en verborgen zich in het riet aan de kusten. Zij keerden niet naar den, door de Turken bewaakten mond van den *Dnepr* te rug, maar zij landeden in eene bogt, welke vier mijlen ten oosten van *Oczakow* ligt, alwaar zich eene landtong ter lengte van drie mijlen in den *Dnepr* uitſtrekt, of zij keerden door den *Don*, en de zeeëngte, welke zich tuſſchen *Tamtan* en *Kerez* bevindt, naar hunne verblijfplaatsen weder.

Als den tweeden Hettman der Ukraniſche Kozakken, noemt de geſchiedenis *DMITRI WISCHNEWSKY*; de derde was een Prins *RAUGINSKI*; de vierde noemde zich *VENGIK KML-*

NIZKY; die in het jaar 1534 bij *Zaslaf* over eene horde Tartaren zegevierde; op dezen volgde, in het jaar 1574, de Hettman TWERDOWSKY, die in veertien onderscheidene gevechten de Tartaren versloeg, doch in een gevecht in *Wallachije* zijn leven verloor.

In het jaar 1576 gaf de schranderere Koning STEPHANUS BATHORI aan de Ukraniſche Kozakken, wier verdienſten hij, als tot een' ſcheidsmuur van *Polen* tegen de Tartaren ſtrekkende, erkende, eene regelmatige militaire ſtaatsregeling. Hij verdeelde hen namelijk in zes regimenten, elk van 1000 man, gaf aan ieder van dezelve eenen Polkownik of overſte, als ook verſcheidene Sotnen of onderbevelhebbers; tot opperhoofd benoemde hij den Hettman, (naar het oudduiſche woord Het of Hoofd,) die hij door een vaandel, een zegel en een' kommandoſtaf deed kenmerken; ook ſtood hij voor elken Kozak jaarlijks eenen pels en eenen dukaat toe, doch buiten dit geene ſoldij noch wapens of andere kriegsbehoefſten. Den eerſten Kroon-Hettman BOGDAN RUSCHINSKY werd dé, bij die gelegenheid tevens tot hoofdſtad der Kozakken benoemde, ſtad en het klooster *Terechtemirow* (*), benevens eene ſtreek

(*) Tot dusverre was *Tſcheikask*; (aan de weſtzijde van

streek land ter lengte van twintig mijlen, langs den oostelijken oever van den *Dnepr*, tot zijn winterkwartier aangewezen. In het jaar 1576 overwon deze BOGDAN geheelijk de Tartaren, en veroverde het daaropvolgende jaar de *Krim*. Van dit tijdstip af bestond in vredenstijden de voorpostenlijn tegen de Tartaren uit 2000 man Kozakken, welke te gelijk de meergemelde eilanden bewaakten; de overigen 4000 bleven in het binnenste gedeelte van het land, doch altijd gereed om zich dadelijk ten strijde te kunnen begeven.

Deze meer regelmatige inrigting gaf echter aanleiding, dat een beduidend getal van woelzieke en misnoegde Ukrainische Kozakken van den *Dnepr* zich verwijderden, op avontuur uittrokken, en zich eindelijk in het jaar 1578 aan den *Don* nederzetterden.

Weldra na den dood van den Koning STEPHANUS BATHORI, zag deszelfs min schrandere
op-

van den *Dnepr*,) de wapen- en verzamelplaats der Ukrainische Kozakken; als ook de plaats waar zij hunne oorkonden en privilegien bewaarden; doch dezelve werd den 18den December van het jaar 1637 door de Polen verbrand. *Terechtemrow* ligt aan den *Dnepr*, twee mijlen van *Kiew*, en is door steile hoogten en ongenaakbare rotsen omringd.

opvolger niet meer zoo duidelijk de voordeelen in, die het Koninkrijk *Polen* uit de dienften, welke de Kozakken aan hetzelfde tegen de naburige Tartaren en Turken, tot op dien tijd, hadden bewezen, getrokken had. Men werd zelfs ijverzuchtig op dezelve, door dien het meer uitbreiden huns gebieds en de gelukkige vorderingen hunner beschaving gevaarlijk schenen. In het jaar 1587 stonden de Kozakken tegen de Poolen op, doch werden door dezelve geslagen, en moesten hunnen Hettman IWAN PADKOF uitleveren, die onthoofd werd.

Toen in 1591 de Kozakken op nieuw *Tartarije* verwoest hadden, en hierover door den Chan bij Koning SIGISMUNDUS den derden klagten ingebracht werden, wilde men hen onder het bestuur van hunnen Hettman SBOROWSKY, die zijnen zetel op het Eiland *Tomahowka* (*) gevestigd had, zelfs hunne voormalige togten en stroperijen tegen hunne gevaarlijke naburen verbieden, waardoor het eigenaardige van hunne vrije en

krijgs-

(*) Het eiland *Tomahowka* is eene halve mijl groot, bijkans volkomen rond, het ligt zeer hoog, en is met geboomte bedekt; men kan van daar de geheele lengte van den *Dnepr* tuschen *Chortizi* tot *Tuwan* overschouwen.

krijgshafte inrigting met eene volkomene vernieling bedreigd werd.

De Poolen vergaten , dat de Kozakken *Polens* krijgsmagt verdubbeld , onvruchtbare streeken lands oorbaar gemaakt , en hier door de *Ukraine* tot een der gelukkigste gewesten verheven hadden ; doch voornamelijk , dat zij in hunne strooperijen zoo gelukkig geslaagd waren , de Tartaren verre te rug te drijven. Tot belooning hiervan , zochten de Poolen alle tot dus verre door de Kozakken genotene vrijheden te beperken ; zij onderwierpen den Hettman der Kozakken aan den Kroon Veldmarschalk ; ook werd in het jaar 1595 , bij eenen gehouden kerkénraad bevolen , dat de Kozakken en de bewoners van *Klein-Rusland* den Griekschén Godsdienst verzaken , en zich aan den Paus zouden onderwerpen. Edoch nu rees dit , anders zoo goedaardige , maar thans tot de ruwste woestheid gebragte , dappere volk , geheel en al op , en bragt tegen zijne onderdrukkers , de Poolen , welke toen door ULADISLAUS den zevenden geregeerd werden , een talrijk leger op de been , want 'er moest een bloedige strijd begonnen worden , waarin zij voor alles wat hun dierbaar en heilig was , zouden kampen , niet alleen

voor hunne voorregten en voor de staatkundige inrigting huns lands, maar ook voor den Griekschen Godsdienst, dien zij geloovig en met kinderlijk vertrouwen aankleefden; 68 jaren, en wel van 1586 tot 1654 duurde deze bloedige krijg, na door eenige tusfschenpozingen van rust afgebroken geweest te zijn, en die gedurende drie Koninklijke Regeringen van *Polen* met afwisselend geluk was gevoerd geworden. — Het moest natuurlijk den Poolen berouw inboezemen, dat zij, door eenen misstap van hunne Regering, uit een volk, dat eens voor hunne veiligheid streed en zijn bloed vergoot, nu de onverzoenlijkste vijanden verwekt hadden, die bijkans gedurende twee geslachten met onverzettelijke standvastigheid het besluit getrouw bleven, om hunnen regeeringsvorm en hunnen Godsdienst tot het uiterste te verdedigen.

In het jaar 1596 nam geheel *Polen* en *Litthauen* deel aan dezen oorlog, waarop weldra een veldslag bij *Balazerkiew* voorviel, in welken de Poolen geheel door de Kozakken geslagen werden; doch eenigen tijd daarna zegevierde de Poolse Veldheer *TOLKIZUSKY* zeer beslissend over de Kozakken, en noodzaakte hen zelfs, hunnen toenmaligen Hettman

man NALEWAIKO uitteleveren, die insgelijks door de Poolen onthoofd werd. Slechts de weinige, doch dappere Kozakken van de eilanden in den *Dnepr*, alhoewel door de talrijke magt der Poolen overwonnen, bleven nogtans vrij en onafhankelijk; alle de overige Kozakken werden in het begin van de zeventiende eeuw bijkans geheel door de Poolen onderdrukt; niettegenstaande dat PETER KONASCHEWITSCH, die van 1611 tot 1621 hun Hettman was, ook wel SAGAIDATSCHNI genoemd werd, om den pijlkoker, dien hij bestendig droeg (*) een man van beleid en moed zijnde, met hen, *Klein Azië* en verscheidene bloeiende, voor den handel zeer geschikte, koopsteden verwoestte, en ook *Kaffa* vermeesterde. Ook poogden zij de verdere opbouw van de vesting *Kudak*

(*) Hij had zijne verblijfplaats op het eiland *Chortizi* gevestigd, alwaar hij in het jaar 1620 eene Okop of verschanfing had opgeworpen. — In het jaar 1738 bouwden de Russen op dit eiland hunne oorlogschepen tegen de Turken. Thans wordt het door Duitsehe Doopsgezinden bewoond, die voorheen de *Weichfel-niederung* bewoond hadden; zij geneeren zich met akkerbouw en veeteelt, en bevinden zich in eenen bloeienden toestand.

dak (*) aan den *Dnepr* gelegen, dewelke de Poolen in het jaar 1635 tot hunne beveiliging tegen de Kozakken aanlegden, te verhinderen, en sloegen den zestienden December 1637, na onderscheidene gevechten, den Poolfchen overfte MORREIL (door eenige fchrijvers ook MORION genoemd) zoo geducht, dat van de twee duizend Poolen die de opbouwning van deze vesting moesten dekken, geen een zijn leven kon redden.

Deze kleine voordeelen baarden nogtans geene belangrijkere, noch gelukkige gevolgen voor hen; zij werden zelfs tegen hunnen Hettman SAWALTONOWIK wantrouwend, en be-roofden hem van het leven, dewijl zij be-vreesd waren, dat hij hen aan de Poolen zoude verraden; en verhieven PAULUK, tot hunnen Hettman.

Na verloop van eenigen tijd, rukte de Kroon-Veldmarschalk POTOZKY aan het hoofd van een talrijk Poolfch leger, tegen hen aan; er viel een bloedig gevecht bij *Korsun* aan den oever van den *Dnepr* voor, in het-
welk

(*) *Kudak* ligt aan den rots-keten *Poroha* genoemd, dewelke zich van den eenen oever van den *Dnepr* tot den anderen uitrekt, en de fcheepvaart fremt.

welk de Kozakken geheel overwonnen werden; het geringe aantal vlugtelingen, die zich uit het gevecht gered hadden, werden door de Poolen in *Borowniza* zoo lang ingesloten gehouden, tot dat zij hunnen Hettman en nog vier andere gezagvoerders hadden uitgeleverd, die gezamenlijk te *Warschau* onthoofd werden.

Deze met zoo vele ongelukken vergezelde oorlog, doch voornamelijk het verlies van dezen laatsten zoo beslissenden hoofdslag, na welchen zij alle hunne voorregten, en ook *Terechtemirow* verloren hadden, gaf aanleiding dat, in het jaar 1637, op nieuw 4000 Ukraïnsche Kozakken hun land verlieten, en zich met zeer veel beleid, na verscheidene gevechten, door de horden der Krimfche- en Nogaische Tartaren doorsloegen, en eindelijk bij hunne broeders aan den *Don* aankwamen, van welke zij ook minzaam en hartelijk opgenomen werden; de andere daarentegen, welke hun geliefkoosd vaderland niet konden verlaten, verschansten zich aan de overzijde van den *Dnepr*, en kapitulcerden met den Marschalk *porozky*, na verscheidene maanden lang tegenstand geboden te hebben.

Door de Poolen geheel vernederd en bijkans

28 DE GESCHIEDENIS

kans ganschelijk door hen onder het juk gebragt, verhieven zij in dit zoo beslissend oogenblik tot hunnen Hettman BOGDAN CHMIELNIKI eenen schranderen en beroemd gewordenen man, wiens talenten, als veldoverste, de oorlogzuchtige en dappere Kozakken telkens weder deden zegevieren.

Nadat hij in het jaar 1648 alle de Kozakken op het eiland *Tomahowka* verzameld had, trok hij van daar met dezelve naar *Polen*, waar hij plunderde en brandde. Den zes en twintigsten Mei won hij den veldslag bij *Korsun*; zegevierde bij *Pilaviez* in *Klein Polen*; veroverde *Leopol* en rukte tot *Krakau* voort, waar men nauwelijks zoo veel tijds had om de rijks-eereteekenen te redden. Doch nu plaatste zich Koning CASIMIR de vijfde aan het hoofd der Poolse legermagt, en behaalde, na een bloedig gevecht dat drie dagen lang aanhield, eene beslissende overwinning over de Kozakken. Deze, alhoewel overwonnen, wisten evenwel den Koning het merkwaardige Zborowische verdrag van den negentienden Augustus 1649 afte dwingen, bij hetwelk niet alleen hunne vrijheden en voorregten weder bevestigd, maar zelfs vermeerderd werden.

Ge-

Gedurende eenen korten tijd van rust, waarin zij in vrede leefde, vormde de Hertman CHMIELNIKI uit 60,000 Kozakken, die den westelijken oever van den *Dnepr* bewoonden, tien onderscheidene regimenten, die naar de woonplaatsen of distrikten hunnen naam verkregen, als *Kiew*, *Tschernigow*, *Starodub*, *Nesin*, *Perejeslaw*, *Pokuli*, *Loubrini*, *Hadiatsch*, *Mitgorod* en *Puktawa*, en reeds in het jaar 1651 sloot hij op nieuw een verbond met de Tartaren tegen de Poolen, waarna een zeer bloedig gevecht den 30sten Junij omtrent *Beretsk*, eene kleine stad aan de rivier *Ster* plaats had, in hetwelk echter de Poolen nogmaals de overwinning behaalden. Den 28sten September daaraanvolgende troffen de Kozakken eene nieuwe kapitulatie met den Kroon-Veldmarschalk POTOZKY en den Vorst RADZIWIŁ, waarvan de voornaamste artikelen aldus luiden:

1. De Kozakken onderwerpen zich aan *Polen*, en zweren den eed van getrouwheid.
2. Slechts 20,000 Kozakken mogen gewapend blijven, en er zal van deze eene naamlijst gemaakt, en aan den Koning toegezonden worden.
3. De Kozakken mogen geene hunner kwartie

tieren in *Polen* nemen; even zoo zal het den Poolen niet vrijstaan, dezelve in de *Ukraine* te nemen.

4. De Poolen erkennen de waardigheid van den Hettman, en hem zal de stad *Tzerin* tot zijne inkomsten worden aangewezen; hij behoudt ook voor de toekomst het regt, zijne officieren te benoemen, die echter gehoorzaamheid aan den Kroon-Veldmarschalk verschuldigd zijn, en den eed van getrouwheid zullen moeten zweren.

5. De voorregten en vrijheden der adellijken in het Palatinaat van *Kiew*, *Brazlow* en *Tschernigow* worden bevestigd.

6. Alle de inwoners van de *Ukraine*, welke deel genomen hebben aan den opstand der Kozakken, verkrijgen eene algemeene amnestie of vergiffenis.

7. De bewoners der *Ukraine*, als ook de Kozakken, zullen ongehinderd den Griekschcn godsdienst mogen uitoefenen.

De Kozakken, even zoo opregt en trouw-
hartig als dapper, ontwaarden weldra, dat de Poolen andermaal de hun toegestane voorwaarden en hunne vreedzaam geslotene verdragen trouweloos overtraden. Dit gaf aanleiding, dat de Hettman BOGDAN CHMIELNIKI, geen be-
kwa-

kwamer middel zag voor de veiligheid van zich zelve en van zijn volk, dan dit gemeenebest onder de bescherming van den toenmaligen Czaar van *Rusland* ALEXANDER MICHAÏLOWITSCH te geven; dit voorbeeld werd weldra door *Kiew* en het land aan den oostelijken oever van den *Dnepr* gevolgd. Aldus werd *Klein-Rusland*, of het voormalige Grootvorstendom *Kiew*, na eene scheiding van 334 jaren, weder met het hoofdigchaam der Russische Monarchie vereenigd.

De akte, waarbij zich de Ukrainische Kozakken aan *Rusland* onderwierpen, werd den 17den Februarij 1654 te *Perejeslaw* uitgevaardigd, en door de beide afgezanten van *Rusland*, den Bojaar WASSIL WASSILEWITSCH BUTURLIN, den toenmaligen stedehouder van *Twer* en den *Knees* ALEXANDER NIKITISCH TRUBESKOY, stedehouder van *Kasan*, ontworpen, en den 13den Maart van dat zelfde jaar door den Czaar bekrachtigd. Deze akte, eene der merkwaardigste dokumenten in de geschiedenis der Ukrainische Kozakken zijnde, zal ik de voornaamste artikelen van dezelve hier laten volgen.

1. De Kozakken behouden hunne woonplaatsen, voorregten en vrijheden, tot dus ver-

re

23 . DE GESCHIEDENIS

re genoten; zij zullen zelve hunnen Hettman, als ook de Sönnen en andere Starfchienen, uit hunne landslieden mogen verkiezen, om zich volgens de, bij hen bestaande wetten, door hunne overheden, te laten oordeelen; en zelfs, bijaldien op eenige plaats slechts drie Kozakken waren, zoo zullen twee bevoegd zijn, over den derden een oordeel te vellen; ook zal zich geen Rusfische ambtenaar met hun Justitiewezen mogen bemoeijen.

2. Het vermogen van eenen Kozak blijft een wettig eigendom voor zijne natelatene weduwe of zijne kinderen; over het algemeen zullen de voorregten, door de Grootvorsten van *Litthauen* en door de Koningen van *Polen* aan de Kozakken en de Ukrainers verleend, (als de vrije jagt, de vrije vischvangst, het vrije brandewijnstoken, het stoken van de mee en het bierbrouwen,) verder geldend en in alles ongekrenkt blijven.

3. Slechts in de Ukrainfche steden en dorpen, welke niet geheel door Kozakken bezet zijn, zullen Rusfische ambtenaren aangesteld worden, die van de burgers en landlieden, doch geenzins van de Kozakken, heffingen van geld of granen zullen mogen vorderen; integendeel zullen uit deze inkomsten aan 60,000

in-

ingeschrevene Kozakken ieder jaarlijks drie Roebels soldij uitgekeerd worden.

4. De Hettman zal jaarlijks duizend Dukaten traktement genieten, als ook de inkomsten van de stad *Tschigirin*; aan de verdere Officieren zullen insgelijks, naar hunne waardigheid, bepaalde jaarlijksche inkomsten toegewezen worden.

5. Na het affterven van eenen Hettman, mogen de Kozakken eenen anderen uit hun midden verkiezen; doch zullen zij verplicht zijn, den Czaar hiervan kennis te geven enz.

Door deze onderwerping en beschermvereeniging met de *Ukraine* verkreeg *Rusland* eene allezins aanzienlijke vergrooting, en wel eene vermeerdering van 2619 vierkante mijlen vruchtbaar en voortreffelijk land, met bijkans vier millioenen inwoners, de welke zoo wel in godsdienst als taal (dewijl de tongval der *Ukrainsche Kozakken* echt en onvervalscht *slavonisch* is gebleven,) zeer weinig met dien van de *Rusfen* verschillen, als ook eene versterking van 60,000 man dapper voetvolk voor deszelfs legermagt.

Doch, zoo als het te voren plagt te gaan, zoo ging het ook naderhand: deze zoo natuurlijk schijnende banden, welke *Groot-Rus-*
C
land

land met *Klein-Rusland* verbinden, werderr door krijg en partijchappen geweldig van elkander gefcheurd, en die vernieuwde vereeniging en derzelve bevestiging duurden bijkans eene halve eeuw, en kosteden stromen van bloed; tot dat eindelijk de regering van *Groot-Rusland*, door hare overmagt, de vrijheden der Kozakken, als ook hunne republikeinsche en militaire constitutie vernietigde, en drong aan dit land den gewonen regeringsvorm van het overige gedeelte des Russischen Rijks met geweld op.

Den 15den Augustus 1657 stierf te *Tschigirin* de Hettman BOGDAN CHMIELNIKI (*). Uit dank-

(*) BOGDAN CHMIELNIKI had te *Kiew* en te *Jaroslav* bij de Jesuiten gestudeerd en was voor den toenmaligen tijd zeker een zeer uitmuntend en beschaafd man; hij leefde als landman in de *Ukraine*, tot dat door de Poolen zijne bezittingen geplunderd en verbrand en zelfs ook verscheidene van zijne bloedverwanten vermoord werden. Dit gaf aanleiding, dat hij zich aan het hoofd der verslagene en op wraak zinnende Kozakken stelde. Hij werd Hettman, en voerde tot aan zijnen dood toe bestendig oorlogen.

Te *Tschigirin* rigtten de Kozakken ter zijner eere een gedenkteeken op, met het volgende opschrift: „Hij „was waardig, de eerste onder de Kozakken te zijn; „moedig, doch voorzichtig, opgeruimd, de waarheid „beminneende, duldde hij voor het algemeene welzijn alle „on-

dankbaarheid verhieven de Kozakken tot zijnen opvolger zijnen zoon GEORGE, die slechts zestien jaar oud was. Toen echter de Russen en de Poolen na verscheidene gevechten door de *Czudnower* en *Hadjatscher* verdragen, de *Ukraine* onder hen verdeelden, ging hij in het jaar 1663 uit verdriet in een klooster te *Corfum*. Na hem werd zijn zwager PAUL TETERA tot Hettman verkoren.

In het jaar 1635 was IWAN SAMUELOWITSCH PROSOROWSKIJ Hettman der Ukrainische Kozakken, die, met *Rusland* vereenigd, niet alleen met hem zeer dapper tegen de Poolen, maar ook in 1687 tegen de Turken vochten. Doch de opperbevelhebber des Russischen legers, Knees WASSIL WASSILOWITSCH GALLIZIN, toenmalig gunsteling of minnaar van de regentes SOPHIA, poogde zich wegens den mislukten veldtocht, een onvermijdelijk gevolg van zijne slechte ondernemingen en van zijn gebrek aan krijgskunde, door een verraad aan den ouden Hettman te verontschuldigen. Hij slaagde ook in de daad, door het aanzien in hetwelk hij stond, om niet alleen aan het hof van den

Czaar

„onaangenaamheden, zonder op dezelve te achten; hij was de eerste op het slagveld, de laatste op de vlugt.”

C 2

36 DE GESCHIEDENIS

Czaar, maar ook zelfs bij de Kozakken, dezen ouden onschuldigen man als eenen omgekochten verrader in verdenking te brengen; waarop IWAN SAMUELOWITSCH gevat, van alle zijne waardigheden ontzet, met zijn huisgezin eerst naar *Groot-Rusland*, en later naar *Siberie* vervoerd werd, waar hij ook is gestorven. Hierop werd den 25sten Julij 1687, in tegenwoordigheid van den Russischen Generaal en alle de verzamelde Kozakken; IWAN STEPHANOWITSCH MAZEPPA (den Jersaul of Adjudant van den voorigen goedaardigen Hettman,) die uit eerezucht bijzonder bijgedragen had, denzelven ongelukkig te maken, eenparig tot Hettman der Ukrainische Kozakken verkoren. Zijne magt en zijn aanzien werden terstond bij het aanvaarden zijner waardigheid bepaald en verminderd, zelfs werden bij de oorkonden tot zijne bevestiging, verscheidene artikelen, tot waarborg der getrouwheid van de Kozakken, bijgevoegd en wederzijds beëdigd. Aldus beperkte men van tijd tot tijd de voorregten der Ukrainische Kozakken, tot dat zij eindelijk met de overige lijfeigenen van het Russische rijk gelijk stonden.

MAZEPPA bevestigde de stad *Samara* als eene wapen- en verdedigingsplaats tegen de *Krim*,
en

en diende met bijzonder vele onderscheiding in den oorlog tegen de Turken, die van 1695 tot aan den vrede van 1699 plaats had. PETER DE GROOTE waardeerde hem zeer bijzonder daarvoor, en benoemde hem eerst tot Bojaar van het Rusfische Rijk, en den 30 November 1699 tot Ridder der St. Andries orde (hij was de tweede die het teeken dezer nieuw gestichte orde verkreeg). Het is overbekend dat hij den 28 October 1708 zich te *Zuharki*, met een gedeelte door zijn aanzien verleide Kozakken, met KAREL den twaalften, Koning van *Zweden* tegen *Rusland* vereenigde, doch na den verlorenen slag bij *Pultawa*, uit verdriet over zijne te leur gestelde hoop, den 22 September 1709 als vlugteling te *Jasfij* is gestorven.

Ingevolge een bevel van PETER den eersten, moesten de Kozakken den 7 November 1708. te *Gluchow*, den toenmaligen Overste van *Starodub*, IWAN ILITSCH KOROPADSK tot hun Hettman verkiezen. Te gelijker tijd vernietigde PETER de eerste, bijkans alle hunne, zoo dikwerf bevestigde voorregten; gedeeltelijk dewijl hem de ondankbaarheid van den zeventigjarigen MAZEPPA verbitterd had, als ook om dat hij het gevaar doorzag, dat

daaruit zoude ontstaan, wanneer aan het hoofd van dit oorlogzuchtige volk weder een dandig man geplaatst wierde, die hetzelfde geheel onafhankelijk en mischien voor *Rusland* zelf gevaarlijk kon maken.

Nauwelijks was door den vrede te *Ny-
stad*, deze langdurige en bloedige oorlog ge-
eindigd, welke bijkans een vierde van eene
eeuw het noorden verwoest had, en het tot
op dien tijd toe onbekende Russische Rijk,
tot eenen der meest beslissende staten van *Eu-
ropa* had verheven, of PETER, van dien tijd
af Keizer van *Rusland*, met den welverdienden
naam van den Grooten, liet aan de onschul-
dige Kozakken (waarvan slechts, zoo als wij
boven vermeld hebben, een gering gedeelte
aan het verraad van den Hettman MAZEPPA
deel had genomen), zijne tot hertoe opge-
schorte wraak zeer geducht gevoelen. Hij be-
gon daarmede in het jaar 1721, door twaalf
duizend Kozakken te gelasten aan het Lado-
gafche meer een kanaal te graven, en daar
bij dezen moeilijken arbeid een groot ge-
deelte hun leven verloor, gaf hij bevel dat
het daaraanvolgende jaar 10,000 man daaraan
moesten komen werken. Thans behandelde
hij de *Ukraine* als een wingewest; hij ver-
bood

bood na den dood van den Hettman SKOROPADSK, in het jaar 1722, de verkiezing van eenen nieuwen Hettman, en rigtte, onder den overfte van *Tfchernigow*, PAUL POLUTUBOK, eene Russifche regering op, welke van nu af aan over de Kozakken een volkomen regterlijk gezag uitoefende, ook zekere belastingen van hen hefte; ja hem was opgedragen de open vallende ambten der Polkowniks en Starschienen met geborene Rusfen te vervullen.

In den veldtogt tegen de Perfianen, moesten de Kozakken op nieuw 10,000 man leveren; ook alle de in geheel *Rusland* toen gewone belastingen, op vaste goederen en neringen betalen. Zij zonden deswegens eene deputatie aan den Keizer, om hem te verzoeken hen te veroorloven weder eenen Hettman te kiezen, en om hem te bidden, overeenkomstig met hunne verdragen, alle nieuw ingevoerde belastingen en overige misbruiken af te schaffen; doch PETER liet deze deputatie eerst naar de vesting, en naderhand op de galeijen te *Reval* brengen, en hunne bezittingen verbeurd verklaren. In het jaar 1723 werd de Veldmaarschalk vorst MICHAEL MICHAÏLOWITSCH GALLIZIN, (dezelfde, welke

den 28 September 1708, in het gevecht bij *Liesna*, den Zweedschen Generaal LÖWENHAUPT sloeg) uit erkentenis voor zijne aan het Russische Rijk bewezene diensten, tot Gouverneur van de *Ukraine* aangesteld, die echter slechts tot aan den dood van Keizer PETER den Grooten, in bezit dezer waardigheid bleef.

Aan de tweejarige regering van de Keizerin KATHARINA de eerste, waren de Kozakken alleenlijk de vrijlating der, nog in het leven geblevene, gedeputeerden verschuldigd; voor het overige bleven de staatkundige inrigtingen dezelfde.

Doch, tot een bijzonder geluk voor de onderdrukte, en van hunne voorregten zoo zeer beroofde Kozakken, beklom in het jaar 1723 PETER de tweede den Russischen troon. Door eene Ukase van den 16 Junij 1727 herstelde hij den bij verdrag bepaalden regeringsvorm der *Ukraine*.

De Kozakken herkregen weldra, met hunne nu weder erlangde vrijheid, alle veerkracht van hun tot op dien tijd toe onderdrukt nationaal karakter. Zij verhieven op voordragt van het Russische hof, den Overste DANIEL APOSTEL tot hunnen Hettman. Aan hem

hem waren zij voornamelijk de Ukase van den 22 Augustus 1728 verschuldigd, welke, het verdrag der onderwerping van CHMIELNIKI tot grondslag hebbende, den geheelen vrijheids- en regeringsvorm der *Ukraine*, breedvoerig vaststelt. PETER de tweede verwierf zich hier door alle de harten van dit dankbaar volk; doch het vroege afsterven van dezen jongen Keizer had zeer spoedig weder nieuwe gevaren en inbreuken ten gevolge voor hunne nauwelijks herstelde voorregten.

In het jaar 1731 moesten 30,000 Kozakken een' wal van aarde, met torens opwerpen, die tusfchen den *Dnepr* en den *Don* tot verdediging tegen de Tartaren moest dienen; ook werd in *Ukraine* eene Dragondermilitie, bestaande in veertien regimenten uit de Odnodworzi of vrije boeren, tot de bewaking van dezen wal opgericht (*). Na dat op den 17 Januarij van het jaar 1734, de Hettman DANIEL APOSTEL gestorven was, stond men hun niet toe weder eenen Hettman

te

(*) Reeds ten tijde van PETER den eersten, was in de *Ukraine* eene Landmilitie van 6000 man opgericht, uit welke de Keizerin ANNA, in het jaar 1730 het Ismailowfche garde-regiment van drie Bataillons, en het regiment lijfgarde te paard oprigtte.

42 DE GESCHIEDENIS

te verkiezen, maar men gaf hun eene tusschen-regering van zes leden, waarvan de Lieutenant-Generaal en Overste van de adellijke garde, Vorst ALEXANDER SCHACHOWSKOI, voorzitter werd. Dit nieuwe onwettige gedrag der Russische regering in de *Ukrhine* werd door eene Russische bezetting van 70,000 man verzekerd.

Hier op beklom ELIZABETH den Russischen troon, voornamelijk ondersteund door haren gunsteling ALEXANDER RASUMOWSKY, welke de zoon van eenen boer niet verre van *Isoum* in de *Ukraine* was. Waarschijnlijk droegen zijne verzoeken en voorstellen het meeste bij, dat deze Keizerin de wettige regeringsvorm zijns vaderlands andermaal herstelde, en zijnen broeder KIRILL (CYRILLUS) GREGOROWITSCH RASUMOWSKY in het jaar 1751 tot Hettman der *Ukraine* benoemde, die, dewijl *Gluch* eerst kort te voren afgebrand was, het weder opgebouwde *Baturin* tot zijn verblijf verkoos (*).

Doch

(*) *Baturin* is een vlek, hetwelke door den Koning STEPHANUS BATHORI gebouwd, en naar hem is benoemd geworden; het ligt aan de rivier *Sjeim*, 229 wersten van *Kiew*, en 633 wersten van *Moskau*, was de residenten-

Doch het geluk van hunne herstelde staatkundige inrigting genoten de Kozakken slechts tot de daaraanvolgende troonsverandering, daar Keizerin KATHARINA de tweede de waardigheid van Hettman geheel en al vernietigde, en in plaats van deze eene regering van acht leden daarstelde. Toen RASUMOWSKY, alhoewel hiertoe genoodzaakt, zijne waardigheid nedergelegd had, was het niet moeilijk de Ukrainische Kozakken van hunnen regeringsvorm te berooven (*).

De eerste Gouverneur Généraal ROMANZOW verdeelde de *Ukraine* in drie stedehoudersschappen, die, zoo als de overige gedeelten van *Rusland*, alle heffingen en hoofdgeld moes-

dentie der beide Hettmannen PROSOROWSKY en MAZEPPA, en werd in den jare 1708 door PETER den eersten vernield.

(*) RASUMOWSKY was te gelijk Overst-Lieutenant van de Ismailowsche garde; het is bekend dat KATHARINA de tweede den Russischen troon beklom, alleenlijk door zijne hulp die van dit regiment; doch desniettegenstaande moest hij zijne waardigheid van Hettman nederleggen en werd daarentegen Veldmaarschalk met eene jaarwedde van 72,000 roebels; hij stierf eerst in het jaar 1801 te *Moskau* als Senateur, werkelijk Kamerheer, voorzitter der Akademie van Wetenschappen en Ridder van alle de Russische orden. —

moesten betalen. In het jaar 1784 werden, na de vernietiging van alle onregelmatige krijgskorpsen, uit de Ukrainische Kozakken tien regelmatig georganiseerde regimenten ruitery, als ook uit de Pospoliten, of Ukrainische boeren, een grenadier-regiment opgericht, welke van de kroon hunne soldij en alle krijgskorpsen ontvingen. De overige bewoners der *Ukraine* werden echter geene erflieden of lijfeigene van den adel.

Aldus werd de vrije en krijgshaftige inrigting der Ukrainische Kozakken ten eenenmale opgelost; of echter *Rusland* hierbij gewonnen heeft, en of de diensten van geregelde soldaten, waarvan de meeste gedwongen en misnoegd hunne pligt vervullen, kunnen opwegen tegen de daden eens vrijen oorlogzuchtigen volks, dat naar eenvoudige krijgs-wetten geregeerd, de Russische regering toegedaan was en aan alle derzelve oorlogen sinds zijne onderwerping, het beslissendste aandeel genomen had, — dit laten wij aan zijne plaats (7).

Tegenwoordig bevat de *Ukraine* na meermalen veranderde aardrijkskundige verdeelingen, de beide Gouvernemen ten *Tschernigow* en *Nowogorod Swersk*, die nog altijd *Male-Rusie* of *Klein-Rusland* genoemd worden;

bui-

buiten deze bevat zij nog het Slobodische Gouvernement *Charkow*, en de Gouvernemen-
ten *Kiew* en *Kursk*, welke te zamen de
reeds vermelde oppervlakte van 2619 vier-
kante mijlen beslaan, en eene bevolking van
3,995,000 zielen bevatten.

Van de ontbondene Kozakken der *Ukraine*,
bestaan thans nog twee afgescheidene takken,
die zich gedurende de oorlogen der Ukrai-
ners met de Poolen van 1586 tot 1654 van
hun moedervolk verwijderden, van de west-
zijde naar de oostelijke zijde van den *Dnepr*
verhuisden, en van hunne daar gekozene
woonplaatsen ook hunne benaming ontleenen.
Deze zijn de beide hier achter volgende:

I.

I. *De Charkowsche of Slobodische Kozakken.*

Zij zochten in het jaar 1652 nieuwe woonplaatsen, niet verre van de stad *Belgorod*, aan de oostelijke zijde van den *Dnepr*, alwaar hun de, naar de *Krim* liggende tot nog toe onbewoonde Steppen (alhoewel door de natuur een rijk en gezegend land) tot hun verblijf aangewezen werden. Zij behielden hier hunne vrije krijgshaftige inrigting, en werden zelfs in 1659 door nieuwe aankomelingen vermeerderd. In latere tijden werden zij, zoo wel als de Slobodische Ukrainers naar de landstreken, in eene militie van vijf regimenten Huzaren, genaamd *Charkow*, *Achsirka*, *Sumi*, *Isoum* en *Ostrogorschok* verdeeld. De distrikten dezer regimenten werden in het jaar 1760 tot een gouvernement, het Slobodisch-Kiewsche, en sedert den 29 September 1780 het Charkowsche genoemd, verheven; ook werd de militie meer geregeld, en het geheel verkreeg eene meer burgerlijke inrigting. De weinige Kozakken, welke in
het

het jaar 1788 onder deze militie niet gerekend waren, behielden wel hunne landerijen, doch zij moesten sedert dien tijd belastingen betalen, zich zelve hunne paarden aanschaffen, en zich volgens de voorschriften gewapend en gekleed houden. Slechts in oorlogstijden en op togten ontvangen zij, gelijk de andere Kozakken, soldij, onderhoud en rations. Hun getal wordt op omtrent 6383 inwoners van het mannelijk geslacht begroot, van welke gewoonlijk drie regimenten te veld trekken.

II. *De voormalige Saporoger of tegenwoordige Tschorno-Morskische, hetwelk zeggen wil de Kozakken van de Zwarte Zee.*

Toen deze zich van de Ukrainische Kozakken verwijderd hadden, verkozen zij hunne verblijfplaatsen aan de zuidelijke grenzen van de *Ukraine*, aan de uitwatering van den *Dnepr* in de Zwarte Zee. Zij waren de jongste, en roomelooste der geheele natie, leefden zonder vrouwen, dewijl een bestendige kleine oorlog het doeleinde van hunne gezelschappelijke vereeniging uitmaakte, die geheel en al democratisch was; omdat elk Kozak gelijke regten had.

Hun ontstaan aan den mond van de rivier de *Dnepr* leidt men op de volgende wijze af. Toen namelijk bij de menigvuldige oorlogen met *Polen*, de, ter bewaking op de eilanden in den *Dnepr* afgezondene Ukrainische Kozakken niet waren afgelost geworden, vermeent men dat dezelve zich op het eiland *Mikisina* (*) eene *Sescha* gebouwd hebben, en daar

(*) Her eiland *Mikisina* ligt dertig wersten van het ei-

Daar het den wachthoudenden verboden was eenige vrouwen of kinderen op het eiland medetenemen, zouden zij zich den echteloozen staat als eene wet opgelegd, nimmer hunne Sefcha verlaten, zich in het begin der zeventiende eeuw geheel aan hunnen stam onttrokken hebben, en zouden zelfs ook geheel vergeten geworden zijn, toen in het jaar 1654 de andere Ukrainfche Kozakken zich vrijwillig aan *Rusland* onderwierpen.

Allengskens verspreidden de Saporogers zich tot aan den *Bug*, en vormden eenen eigenen krijgshaftigen staat, waarvan het hoofd een willekeurig, door hun verkozen Koschewoi Attaman was (*). Hun hoofdplaats was eene Sefcha of een verfchanst leger; en alhoewel rondzwervende, bleven zij nogtans altijd aan de watervallen van den *Dnepr* wonen, van welke zij ook hunnen naam ontleenden, dewijl in de Rusfifche taal *Sa*, over beteekent, en *Porogi*, de watervallen.

Hun zedelijk karakter beantwoordde natuur-
lijk

eiland *Tomahowka*, en 110 wersten van het eiland *Chortiaf*.

(*) Kosch beteekent in het Tartarfche een leger, en dus Koschewoi Attaman, de bevelhebber over een leger.

D

lijk geheel aan hunne levenswijze en inrigting; want zij hadden alle de deugden en ondeugden van een vrij, van krijg en roof levend volk: Zij waren dapper en woest, gastvrij en roofzuchtig, werkzaam en matig op hunne togten, daar en tegen lui en brastend in hunne woningen. Hunne Setscha bestond, uit vele zonder orde zamenhangende houten, dikwerf ook slechts van aarde opgeworpene hutten, welke laatste naar tegenwoordige Rusfische Semlienken geleken, die met huizen slechts weinig gelijkheid hebben (*).

Een

(*) Om eene Semlienke of aarden hut te bouwen, moet men voor eerst eenen meer langen, dan breden, een langwerpig vierkant uitmakende en eene diepte van acht tot tien voet hebbenden, kuil graven, van welke de uitgegraven aarde zorgvuldig op drie zijden geworpen wordt. Als nu de wanden en de vloer van dezen kelder effen gemaakt zijn, wordt tot deszelfs uitgang een trap gemaakt; als dan legt men zeven of acht staken dwars over den uitgegravenen kelder; op dezelve worden weder, doch zoo dicht als mogelijk, takken van boomen met hun rijs, en eindelijk de aarde, die men om dit hol te graven uitgeworpen heeft, gelegd, en men geeft aan deze aarde den vorm van eenen grafheuvel, van boven schuins toeloopende, ten einde dat geen water in deze aardenhut kunne dringen, maar wel op beide zijden kunne afhoopen.

Slechts

Een aarden wal, van eene matige hoogte, omringde deze dorpen, en was toereikend tot-beveiliging der bewoners, die hunne verdediging, gelijk de Spartanen, in zich zelve zochten. Het getal dier hutten, beliep gewoonlijk vier honderd, waarvan elke veertig tot vijftig Kozakken bevattede, wordende echter gedurende den zomer op zijn hoogst door twee man bewoond. Buiten en behalve deze verblijfplaatsen, groeven zij des winters voorraadschuren in de aarde, welke door hun *Zimmowikij* of winterwoningen genoemd worden.

De *Setscha* was in 38 *Kurenen* (*) of kwartieren verdeeld, van welk ieder eenen bijzonderen naam had, en uit welke later even zoo vele regimenten ontstonden; want offchoon in nieuwere tijden, bij de altijd zeld-

Slechts door middel van deze hutten, was het den Rusfen doenlijk, de vesting *Oczakow* in het midden van den winter te belegeren, en dezelve bij eenen strengen aanhoudenden vorst, en eene buitengewone koude, te vermeesteren.

(*) *Kurit* in de Rusfische taal is te zeggen rooken of branden; diensvolgens zoude *kurene* waarschijnlijk wel haardsteeden kunnen beteekenen.

zeldzamer invallen der Tartaren nog vele Saporogers, buiten de *Setscha*, aan den oever van de rivier vaste woningen opbouwden, daar landbouw en veeteelt dreven, bleven zij nog altijd tot eene der 38 *Kurenen* behooren.

Elke *Kurenè* had eenen *Kurenoi Attaman*, die voor alles, zelfs voor hare huisfelijke betrekkingen, ja zelfs voor haren onderhoud vaderlijk zorg droeg. Uit deze *Kurenais Attamans*, werd de *Koschewoi Attaman*, of hun veldoverste verkoren, die van tijd tot tijd eene *Roda* of algemeene volksverzameling beleggen konde.

Gelijk als alle de andere oostersche volkeren, hielden de Saporoger Kozakken, veel van schoone wapenen. De hunne bestonden, in eene piek, eene sabel, eenen dolk en een mes. Paarden van het Tartaarsche ras, uitmuntend door onvermoeidheid en vlugheid, bezat een ieder wel vijftig tot honderd stuks; zij werden in *dambunen* of in met hagen omringde grootè kampen, of beslotene weiden, gehouden.

De geschiedenis maakt voor de eerste maal gewag van de Saporoger Kozakken, in den oorlog, gedurende welken de Turken in het

Het jaar 1596 tot naar *Astrakan* doordrongen, werwaarts Czaar IWAN de tweede, onder het bevel van den Vorst MICHAELIS WISCHNEWSKOI uit *Tscherkaszi* aan den *Dnepr* 5000 Saporoger Kozakken afzond, welke, vereenigd met de Kozakken van den *Don*, de Turken zoo te water als te lande, sloegen, en zich na den vrede aan den *Don* vestigden.

In het jaar 1604 sloegen zich de Saporoger Kozakken tot de partij van den eersten valschen DEMETRIUS. Toen later hun getal zich tot op 40,000 strijdbare mannen vermeerderd had, bewoonden zij de schoone en zeer uitgestrekte landstreek tusschen de stad *Orel* en de rivier de *Bug*, en van daar langs de oude verschansing tot naar *Bachmush*. Hunne staatkundige inrigting werd bij den vrede van *Andrusfow*, den 30 Januarij 1667 van de Turken, Poolen en Russen bekrachtigd.

In het jaar 1709 liet PETER de groote hunne *Setscha* verwoesten, dewijl 8000 Saporoger Kozakken, onder hunnen Koschewoj Attaman HORRODENSRY, aan den opstand van den Ukrainischen Hettman MAZEPPA tegen hem hadden deel genomen. Zij werden ech-

ter in het jaar 1737 weder als Rusfische vazallen of leenmannen aangenomen; doch hunne nieuwe trouweloosheid en tegenkantingen, in den veldtogt van *Rusland* tegen de Turken, die in 1774 voorviel, als ook de beduchtheid voor eenen opftand, gaf aanleiding aan de Keizerin KATHARINA de tweede, om dezen kleinen Spartaanfchen ftaat geheel en al te vernietigen. Het land werd tot de omkreits van het Ekatarinoslawfche gouvernement getrokken (8); slechts een zeer gering gedeelte der bewoners fchikte zich tot burgerlijke handteringén of bedrijven; de meeste van hen vervoegden zich bij de Tartaren en Turken, of zwerven op de grenzen rond.

In het jaar 1788 in den jongften Turkfchen oorlog, hebben de getrouwe of te rug geblevene Saporoger Kozakken, tot welke eene aanzienlijke menigte der ontwekene te rug gekeerd was, het Rusfiche gouvernement, zoo wel te water als te land, belangrijke dienften bewezen, waarvoor de Keizerin KATHARINA de tweede, om hen te belonen, hun door eene Ukafe van den 30 Junij 1792, het fchiereiland *Taman*, en al het land, hetwelk tusfchen de rivier *Kuban* en den *Ik*,
tot

gat aan de *Uss Labinske Kreposten* (of vesting) gelegen is, tot hunne verblijfplaats toefstond. Zij gaf hun te gelijk eene behoorlijke staatkundige inrigting, noemde hen de *Tschomorno - Morskische*, of Kozakken van de Zwarte Zee, en vertrouwde hun de bewaking der nog onbezette, door den vrede van *Kutschuk Kainardschi* bepaalde grenzen, tegen de Turken.

Tegenwoordig bewonen zij een gedeelte van den *Kuban*, bestaande in eene oppervlakte van omstreeks 1017 vierkante mijlen, welke ten oosten grenst aan het gouvernement van *Astrakan*, ten zuiden aan den regter oever van den *Kuban*, ten westen aan de *Fanegorte*, en den oostelijken oever der Zwarte Zee, en ten noorden aan het land der Donfche Kozakken, van welke zij door de rivier *Manitsch* afgescheiden zijn, grenst. Zij hebben zich op nieuw, zeer aanzienlijk vermeerderd; hun getal bedraagt thans wel 25,000 strijdbare mannen, waarvan omtrend 15,000 ten velde kunnen trekken; echter bezetten zij gewoonlijk in vredes tijden slechts met zes regimenten de kusten der Zwarte Zee, en de alreeds gemelde grenzen van den *Dniester*.

D 4

Die

56. DE GESCHIEDENIS

Die gene, welke in de *Kuban* huisvesten, hebben zich geheel en al naar de wijze der Don-sche Kozakken ingerigt, en zich gelijk deze aan de stroomen, Stanitzen gebouwd, zij houden zich met den landbouw en met tuinarbeid bezig.

B.

B. *De tweede hoofdiak der Kozakken van het Rusfische Rijk, zijn die van den Don.*

Hunnen naam ontleenen. zij van de omstreeken van de rivier den *Don*, die zij finds hunnen oorsprong bewoond hebben; grootendeels stammen zij van de Groot- of Nowogrodifche Rusfen af.

Reeds in de negende eeuw, was een land *Kasachia* bekend, dat tusfchen de Zwarte- en Kaspiſche Zeeën, aan den voet van het Kaukafifche gebergte gelegen is, en thans *Kabarda* genoemd wordt, en van de Berg-Cirkasfiërs (of Tſcherkasfen) (in de Rusfifche taal *Gorskie Czerkasfi*) (*) bewoond wordt. Ook werden ten tijde van den heertogt, dien de Grootvorftin *OLGA*, (in het jaar 948 tegen de Drulen †) ondernam,

(*) In het gebergte van *Opper-Kubarda* is een berg voornamelijk merkwaardig, doordien uit denzelfden bron drie wellen ontspringen, die verder weg drie belangrijke rivieren worden. De eene namenlijk is de *Kuban*, de tweede de *Terek*, die zich in de Kaspiſche Zee ontlast, en de derde de *Kuma*, die zich in de nabijheid der Kaspiſche Zee in een moeras verliest.

(†) De Grootvorftin *OLGA*, was de Gemalin van
 D 5 den

nam, de zoomen van den *Don* reeds door een volk *Kofagi* bewoond; hetwelk in het jaar 1021 door MISTISLAW, eenen zoon van WLADIMIR den eersten, of den grooten, beoorloogd, en tot aan den *Kaukazu* onderworpen werd; met dit onderworpen volk vereenigd, verklaarde de overwinnaar in 1023 aan zijnen broeder, den Czaar van *Jaroslav*, den oorlog.

De Rusfische jaarboeken maken in den jare 1462, ten tijde van den Czaar IWAN den eersten, bijgenoemd de zegevierende, reeds gewag van drie gefcheurde Kozakkenftammen, als de Ordenskifche, Afowsche en Methorifche, welke deze Czaar gezamenlijk naar den *Don* verplaatste, en hunne voormalige woonplaatfen aan de Nogaïfche Tartaren overliet.

Van deze, en van de zich in latere tijden hier gevestigd hebbende Ukrainfche Kozakken, ftammen de tegenwoordige Donsche Kozakken af, welke weldra eenen zeer aanzienlijken ftaat vorm-

den Czaar WLADIMIR den grooten; zij nam wraak over haren Gemaal aan de Drulen, een volk dat hem in 1015 gedood had, waarna zij een verband met den Griekfchen Keizer floot, en onder den naam van HELENA gedoopt werd.

vormden. Want, om zich aan de, omstreeks dien tijd, in *Rusland* ingevoerde lijfeigenfchap te onttrekken, en daarvoor liever aan de verrijkende stroperijen der Kozakken deel te nemen, kwam bijkans uit alle Rusfifche Provinciën, een groot aantal krijgszuchtige en moedige jongelingen zich bij hen wervoen; buiten dien keerden ook zeer aanzienlijke benden van uitgewekene Tartaren naar hunne vroegere woonplaatsen te rug.

Gelijk bekend is, was in voormalige tijden, de oever van de rivier de *Don*, de grenslijn tusfchen *Rusland* en de Aziatifche volkeren, welke laaften met het Rusfifche rijk in eene voortdurende vijandschap leefden, en onafgebrokene kleine oorlogen met hetzelfde voerden. Dit moest dus natuurlijk voor de bewoners van den *Don*, die buiten dien de roofzuchtige invallen der Tartaren moesten tegengaan, eene geheel krijgshaftige inrigting te weeg brengen; te meer, dewijl de bijstand van *Rusland* te zeer verwijderd was, en zij zelve door de regering als eenen voormuur tegen de Turken en Tartaren beschouwd werden. Uit hoofde van dezen grooten afstand, leefden zij bijkans geheel onafhankelijk onder eenen, uit hun midden verkozenen Ataman; bij eene plotselijke aan-

na-

nadering van den vijand, verzamelden zij zich in onderscheidene hoopen, die, volgens de te zamen liggende bezittingen, van zelven ontstonden, later Polks of Pulks dat is regimenten genoemd, en door den dappersten als Polkownik of Overste aangevoerd werden.

Gewoonte en verknochtheid boeiden dit eenvoudige volk aan de Russische regering, welker oppergezag zij sedert het jaar 1021, en te allen tijde erkend hebben. Zij betaalden niet alleen gewillig hunne schattingen, maar gaven ook altijd tot de oorlogen, die *Rusland* voerde, zoodra zulks van hem gevorderd werd de verlangde Pulks. Het eerste voorbeeld van dien aard levert ons de geschiedenis van *Rusland* op, toen in 1579, wel 3000 Donsche Kozakken bij het leger van den Czaar IWAN WASSILIWITSCH, in den veldtocht in *Lijfland*, tegenwoordig waren.

Reeds in 1570, gelijktijdig met de eerste bezitneming der eerste Ukrainische of Saporogische Kozakken, stichtten zij op eenen afstand van omtrent zestig wersten van de Turksche vesting *Azof*, en weinige mijlen boven den mond van den *Don*, de stad en vesting *Tsjerkask*, (naar de Ukrainische stad *Tsjerkasfi* aan den *Dnepr* alzoo vernoemd) wier
lig-

ligging de natuur, zonder medewerking van de kunst, door hare ongenaakbare omgevingen van wateren en moerasfen, tot eene verdedigings- of wapenplaats schijnt bestemd te hebben. Deze vesting werd tevens de bergplaats der rijkdommen van dit volk.

De gelukkige oorlogen, die *Rusland* in latere tijden tegen de Turken voerde, breidden deszelfs grenzen verre buiten de eerste woonplaatsen der Donsche Kozakken uit, voor wier staatkundige inrigting echter de onderwerping der Krimfche Tartaren allezins eene zeer beslissende zaak werd; want toen de Tartaren zeer verre in groote woestijnen te rug gedreven waren, niet meer zoo gemakkelijk, als tot dus verre, de, ook bij eene geringe bebouwing, bloeiende en vruchtbare oevers van den *Don* (9) konden verwoesten, bezette ook slechts een gedeelte hunner bewoners de grenzen. Deze meer vreedzame houding bragt voor de Kozakken van den *Don* eenen veel verbeterden landbouw en eenen vermeerderden welstand, die beide altijd den vrede vergezellen, voort, echter zonder hun den oorlogzuchtigen aard en de eenvoudige zeden te ontnemen, die hen nog heden kenschetsen.

In

62 DE GESCHIEDENIS

In het jaar 1632, kort na de aankomst van 4000 uit de *Ukraine* uitgewekene Kozakken, veroverden de Donſche Kozakken op de Turken de toen zeer belangrijke vesting *Azof*, (voorheen *Tana* ook *Tanaïs* genoemd). De toenmalige Turksche Keizer AMÜRATH de vierde, op dat tijdstip in eenen oorlog met de Perſianen gewikkeld, moest, tot in het jaar 1642, deze vesting in de magt der Kozakken laten, gedurende welken tijd zij van daar op de Zwarte Zee kruisten, en alle de Turksche kusten verontrusteden en plunderden.

In het jaar 1641 zond, wel is waar, de grootte Heer, den Pacha van *Silistria*, HUSSEIN BELI, met een Turksch' leger van 80,000 man, dat nog door eene vloot van 45 galeijen, onder het bevel van den Piali Aga, ondersteund werd, ter belegering van de vesting *Azof*, welke slechts door 1400 Kozakken en 800 vrouwen, (die even zoo dapper als de mannen vochten) verdedigd werd. Nadat de Kozakken eenige versterking verkregen hadden, was het Turksche leger zelfs genoodzaakt het beleg opte breken, (dit had den eersten October 1641 plaats) overladen met schande, en niettegenstaan-

staande de bedreiging van den grooten Heer, aan den Pacha gedaan: „overweldig *Azof*, of het kost u het hoofd.” Bijna onwaarschijnlijk en zelfs ongelooflijk is het, dat zich dit geringe aantal helden, tegen eene zoo zeer overtreffende Turksche magt hebbe kunnen staande houden, die, wel is waar, door gedurig mislukte aanvallen, doch voornamelijk ook door gebrek aan levensmiddelen, tot op de helft verminderd was; doch de geschiedenis rigt hun dit eervol gedenkteeken, tot bewondering van alle krijgslieden van alle tijden, op.

Ik verhaal dit roemrijke voorbeeld, hoofdzakelijk tot inlichting van die genen, die, door gebrek aan geschiedkunde, aan de dapperheid en den heldenmoed van dit volk, zoo als ook de onder hen onoplosbaar gefichte verbroedering, niet volkomen regt laten wedervaren; want de geschiedenis zegt tevens, dat de Turken niet de minste tijing uit de vesting verkregen, en dat geen gevangen genomene Kozak, noch door belofte, noch door de uitgezochte pijaingen hem aangedaan, den waren toestand of het getal der verdedigers van *Azof* hebbe ver-raden, die door de Turken, op zoo veel dui-

64 DE GESCHIEDENIS

duizende, als er honderde waren, geschat werden.

In het jaar 1604, namen de Kozakken onder het bestuur van hunnen Hettman KORELA, de partij van den eersten valschen DEMETRIUS die bij hen gevlugt was, en veroverden voor hem de stad *Kromi*; doch toen de Czaar GUDONOW een leger tegen hen deed aanrukken, werden zij geheel geslagen, en moesten ook de stad *Kromi* weder ontruimen.

Na de verovering van *Siberie*, in het jaar 1594, is in de geschiedenis der Donsche Kozakken onwederस्प्रेkelijk wel het meest belangrijke de omwenteling van het jaar 1670, die onder de regering van den Czaar ALEXEI MICHALLOWITSCH bij hen plaats vond. Een Donsche Kozak, STENKO RAZIN genaamd, verzamelde op de *Kamischinka* eene rooverbende, plunderde en verbrandde de vreedzame woningen aan den oever der *Wolga* gelegen, en pleegde de afgrijselijkste gruwelen; hij veroverde *Gurjew*, versloeg de, op verscheidene tijden, tegen hem gezondene Russische corpsen, die onder het bevel van STOLNIKO SUOTZOW en SIVEROF tegen hem uitgezonden waren, bemagtigde *Jajzkoi*, en vereenigde zich aldaar met nog eene andere rooverbende, die door een'

een Sergei, bijgenaamd de *Kriwoy*, of de scheele, aangevoerd werden; met elkander verëenigd, floegen zij de tegen hen ten strijde getrokkene Strelitzen, namen vele vaartuigen op de *Wolga* weg, overweldigden de stad *Razin*, uit welke zij vervolgens zeerooverijen op de Kaspische Zee pleegden, en moordeden en brandden op het Perfische grondgebied. In het jaar 1670 veroverde STENKO RAZIN, de beide steden *Zarizin* en *Tschernoijar*, zegenvierde over een Rusfisch heer, onder bevel van IWAN LOPATIN, en overmeesterde eindelijk ook, alhoewel ondersteund door het veraad van de bezetting, de stad *Astrakan*, alwaar hij zich tot Koning wilde verheffen.

Doch in de maand Augustus van het jaar 1673 zond de Czaar ALEXEI MICHAJLOWITSCH één aanzienlijk leger, onder het bevel van den Generaal IWAN BOGDANOWIZ MILOSLAFSKY, tegen deze muiters, en deze veldoverste vloeg hen op eene beslissende wijze, en hernam den 27sten November de stad *Astrakan*. Hierop werden deze muiters op nieuw door den Vorst DOLGORUKY geslagen, die tevens ook zoo gelukkig was STENKO RAZIN gevangen te nemen, welke dadelijk naar *Moskau* opgezonden werd, en daar de straf zijner mis-

E

da-

heden ontving; met zijnen dood was ook deze Revolutie der Kozakken geëindigd.

In het jaar 1715 had een tweede, hoewel minder belangrijk oproer aan den *Don* plaats, onder de aanvoering van den Kozak BULAWIE, waartoe een bevel van de Russische regering aanleiding had gegeven. Dezelve begeerde de uitlevering van verscheidene naar de Kozakken ontvluchte Russen, waartegen men zich hardnekkig verzette. Het kwam zelfs tot eenen volledigen strijd; de Kozakken zagen hunne edelmoedige opoffering, voor de, onder hen zich nedergezet hebbende, vreemdelingen daardoor beloond, dat een Russisch korps onder het gebede van een Knees BOLEORUKY, door hen geslagen werd. Bij dit oproer hadden echter meer dan 7000 Donische Kozakken hun leven verloren.

In het jaar 1705 zochten de Strelitzen, die in *Awrahan* oproerig geworden waren, bij de Donische Kozakken hulp en ondersteuning; doch hunne afgezanten werden door den toenmaligen Pleettian LUKIJAN MIKESIMOW, in boeien geklonken en naar *Moskou* opgezonden.

In latere tijden maken de jaarboeken van dit volk bijzondere melding van hunnen Heermeester DANIEL JEREMOW, die door belangrijke
aan

aan *Rusland* bewaare diensten zeer schitterend heeft uitgemunt. Deze man, die met eene bijzondere dapperheid de grootste milddadigheid verbondigde, verwiëf zich aanzienlijke en verknochtheid, inzonderheid daar door dat hij zijne jaarlijkfche inkomsten, uit meer dan 100,000 roebels beftaande, gedeeljk met zijne krijgsgesellen deelde.

Thans bewonen de Donfche Kozakken de vlakten aan den *Don* (*), van *Parolowsk* tot aan *Tfcherkask*, of wel tot aan de *Azoffche zee*, welke ftreek land na hunnen laaften opftand wel is kleiner geworden, maar thans nog eene oppervlakte van 3611 vierkante mijlen bevat. Men noemt hetzelfde het land der Donfche Kozakken, en rekent het wel bij het *Ruffche rijk* in *Europa*, doch geenzins tot een van dezelfs gouvernementen. Ten oosten belend het aan *Astrakan* en *Saratow*, ten westen aan *Nieuw Rusland* en *Wermeschi*, ten zuiden aan *Astrakan* en het grond-

(*) De *Don*, door onze voorouders ook *Tanais* genoemd, ontftaat in het gouvernement *Tula*, uit de *Zee Iwanowskoy*, en stort zich, na eenen loop van honderd wersten afgelegd te hebben, door verfcheidene monden in het *Azoffche meer*.

68 DE GESCHIEDENIS

grondgebied der Kozakken aan de Zwarte Zee en aan den *Kuban*, zoo als hetzelfde ten noorden aan *Woronesch* en *Saratow* is grenzende. De *Don* loopt voorts door vlakten zonder boompgewassen, en verdeelt dit land in westelijke en oostelijke landschappen, die weder door de rivieren de *Donez*, de *Redwiza*, de *Choper*, en de *Busfulusk* bevochtigd worden, aan wier oevers de Kozakken huisvesten.

De tegenwoordige inrigting der Donsche Kozakken is nog even zoo eenvoudig als voorheen. Zij hebben eene soort van republikeinschen regeringsvorm en aan het hoofd van dien eenen door hen zelve verkozenen Attaman, wiens voormalig gezag wel is waar zeer besnoeid is, maar die desnietteenstaande, buiten deszelfs waardigheid ten tijde van oorlog (als de dapperste onder de Kozakken) ook thans in vreedstijden meer Regent dan Gouverneur van het land is, daar zijn aanzien voornamelijk op de erkenning van zijne persoonlijke verdiensten steunt, die allezins het krachtdadigste middel tot de beheersching der menigte zijn; zoo is dus ook de liefde voor hem en de verknochtheid van het volk aan zijnen persoon buitengemeen.

De

DER KOZAKKEN. 69

De tegenwoordige Attamat is de Generaal der ruitery MATHEI IWANITSCH PLATOW, ridder der St. Alexander en St. Wladimir orde van de eerste klasse, der St. George orde van de tweede klasse, als ook der Pruisische orden van den zwarten en rooden Adelaar, een inboorling, die gemeen Kozak was. De teekens zijner waardigheid bestaan in eenen rood overtrokkenen standaard en een kommandostaf (Bulawa), die hem gedurig nagedragen worden, en hem in het leger en bij het gevecht kenbaar doen zijn. Hij resideert te *Tsjerkask*, dat op een laag en ongezond eiland ter lengte van vijftig, en ter breedte van twintig wersten ligt, en hetwelk door eenen arm van den *Don*, *Aksai* genoemd, gevormd wordt. Hetzelve is de voornaamste *Stanitza*, en de wapenplaats der Kozakken; het bestaat in 1900 houten huizen, die meestal uit hoofde der gestadige overstromingen, waaraan dit eiland blootgesteld is, op palen gebouwd zijn; buiten deze zijn er nog zestien steenen huizen, onder welke een tuighuis is. Het getal der inwoners kan men op 10,000 zielen schatten. Buiten de vestingwerken liggen er elf Stanitzen, die in omtrent 1000 huizen nabij 4800 menschen bevatten. De afstand

40 DE GESCHIEDENIS

van *Petersburg* bedraagt 1947, die van *Moskou* 1247 wetsen.

Alle de bewoners van dit land zijn eigenfijk gezegd geborene soldaten, tot den dienst verplicht, en maken dus eene algemeene land-militie uit, dewelke, daar de natuur in deze gewesten de fokkerij der paarden en derzelver onderhoud, door eenen buitengewonen weeligen groei van het gras op ontmerkelijke weideplaatsen gemakkelijk maakt, of welligt ook, daar het eene gewoonte bij hunne aangrenzende, gelijk bij alle de oostersche volkeren is, bij uitsluiting alléénlijk als lichte ruiters oorlog te voeren, haren dienst te paard verrigt. Niemand hunker onttrekt zich aan den krijgsdienst, dewijl die eene algemeene verachting ten gevolge zoude hebben.

Den Hettman te gehoorzamen, en den Standaard in den krijg of op het slagveld niet lafhartig te verlaten, dit zijn de voornaamste wettén, die door liefde voor het vaderland, door het vaste vertrouwen op het geluk hunker wapenen, doch bijzonder door het zuiver onbevleete geloof aan het Opperwezen en eene bestemming, geheiligd worden. De lafhartige eerlooze wordt door het

ver-

DER KOZAKKEN. 77

verlies van zijn eigendom, en van zijne aanspraak op eenige erfenis gestraft. Buiten dat is de achting voor hunne ouders, en over het algemeen voor bejaarde lieden, gelijk in het aartswaderlijke leven, waarmede hunne republikeinsche regeringsvorm zoo veel gelijkenis heeft, hunne eerste en voornaamste verpligting, die men naast de denkbeelden van God, de onbepaalde gehoorzaamheid aan den Heerzeman, en de pligten als soldaat, den kinderen zeer bijzonder tracht in te prenten.

Zelfs in vreedstijden, blijven alle mannetlijke bewoners van dit land tot den hoogsten ouderdom als soldaten in hunne vast bepaalde Polks verdeeld, (dewijl de grijsaards met bijzondere uitzondering behandeld worden) en, in gevolge van hunnen reeds vermelden oorsprong, dienen niet alleen geheele huisgezinnen, maar ook de naaste bloedverwanten gewoonlijk te zamen in eenen en denzelfden Polk, hetwelk natuurlijker wijze de eendragt, en bij den zekeren onderlingen bijstand in gevaren, den grootsten moed te weeg brengt. Elke Kozak is bewust, wanneer hij tot eenen veldtocht opontboden wordt, dat hij zich in zijne kerk, alwaar de gewoone vergadering van het distrikt is, moet stellen, en

72 DE GESCHIEDENIS

kent zoo wel zijnen door hem zelve mede verkozenen Polkownik als ook zijnen Sotnik.

De tegenwoordige Polks der Kozakken bestaan ieder uit vijf Sotnen, elke van honderd ruiters. Iedere Sotne voert eenen Standaard of een vaandel, gewoonlijk met het beeldtenis van eenen beschermheiligen, of met een wapen versierd, welke door den oudsten en eerwaardigsten Kozak als een teeken van uitzondering gedragen wordt. Buiten den Sotnik is bij elke Sotne slechts nog een officier, Piet-desännik (of een over vijftig man gestelde). Daarentegen is over elke tien man een Desännik of Urednik, (zoo veel als een onderofficier) gesteld. Tot elke Polk behoort een Jesfaul of Adjudant, die den rang van Major heeft. Meerdere Polks Kozakken of een korps, wordt door een Woiskowoi Attaman gekommandeerd, die den rang eens Generaals heeft.

Zoo als bekend is, doen de Kozakken in plaats van belastingen te betalen, den krijgsveld dienste zoo wel binnen als buiten het Russische rijk; zij schaffen zich daar voor paard, wapenen en kleeding aan. Slechts ten tijde van oorlog ontvangen zij, gelijk de overige Russische troepen soldij, (10) doch zijn des-

niet-

niettegenstaande, door hun vrij rondzwerven, voor het land dat het tooneel des oorlogs is, verwoestend, en door hunnen roofzieken aard voor den gevangenen vijand zeer geducht.

De wapenen der Kozakken bestaan uit eene lans of piek, van tien tot twaalf voet lang; dezelve is van onderen met eenen lederen riem vastgemaakt, in welken de ruiter met zijnen regter voet staat; op de hoogte van de borst is zij echter aan eenen knoop vastgemaakt. Buiten deze hebben zij nog eene fabel en een vuurroer of verscheidene pistolen. Doch alle deze wapenen vindt men niet bij elken Kozak, maar wel bepaaldelijk de piek en de fabel; deze wapenen zijn in de familien erfelijk, en meest al op den vijand veroverd (II).

De nationale kleur der Donsche Kozakken is blaauw. Zij dragen een zeer kort buisje, lange wijde broeken, om het lijf eenen breeden zwart-lederen gordel, en wanneer zij parade maken, een hooge muts van zwarte lammeren-vacht, met eenen witten pluimbosch, ook aan eenen zwarten riem hangt eene kleine patroontasch voor twaalf patronen geschikt. De paarden der Kozakken zijn voor-

74 DE GESCHIEDENIS

treffelijk, want alhoewel dezelve klein en mager zijn, zoo zijn ze echter tegen vermoeijensfen gehard en duurzaam. Bij eenen krijgstogt heeft elk Kozak ten minste twee paarden, die hij afwisselend gebruikt. De zadel bestaat uit eenen houten boom, die op eene vilten deken ligt; de stijgbeugels zijn met breede riemen aan dezen bodem vastgehecht, en gewoonlijk hangen aan woerskantten van den zadel nog groote lederen platen, welke met schilderijen van olieverw versierd zijn. Boven op ligt een kussen van leder, of van laken, in hetwelk, gedurende den oorlog, de kleedingstukken de geheele rijkdom van den Kozak zich bevinden. Het geheele zadeltuig wordt met een boven-singel vastgemaakt.

De Donsche Kozakken worden tegenwoordig op 260,000 mannen geschat, eene bevolking die in geene evenredigheid met het door hen bewoond gebied staat; dezelve wordt voornamelijk verhinderd door den niet bebouwd bodem, en door gebrek aan hout en goed water. Gewoonlijk houden de Donsche Kozakken tachtig regimenten marschvaardig; evenwel kunnen zij in een oogeblik van gevaar, en met eenige inspanning om-

omrent 2140 officieren, met 66000 man, die alle boven de zeventien jaren oud zijn, te veld brengen. Zij bezitten reeds eene voortreffelijke rijdende artillerie, snilleren ook reeds te voet, en hebben in de laatste oorlogen bijzonder door hunne waakzaamheid op de voorposten uitgemunt. Zij zijn onvermoeid in het afsmarten van den vijand, en door hunne behendigheid en vlugheid zeer geschikt en bruikbaar tot het oplichten van vijandelijke posten en piketten, als ook om te verkennen, en om de boschen te doorzoeken. Gedurig werkzaam, verwijderen zij zich dikwerf, doch keeren even zoo snel weder te rug; de vijandelijke voorposten tergen en verontrusten zij gestadig. Hun aanval geschiedt doorgaans in verdeelde kleine hoopen, die den vijand op zijne flanken trachten te omgaan, met een luidruchtig geschreeuw, en met gevelde lanssen, in vollen ren. Gelukt het hun, door dezen woedenden aanval, den vijand uit een te drijven, dan bedienen zij zich van hunne sabels en pistolen; tot volkomene nederlaag van denzelfden; zoo zij echter tegenstand en geene hoop tot indringen vinden, verspreiden zij zich uit elkander, en vlieden spoedig te

te rug, tot eene bestemde verzamelplaats. Doch voornamelijk zijn zij voor den vliedenden vijand door hunne vaardigheid en wijze van vervolgen bijzonder gevaarlijk, dewijl het denzelven als dan onmogelijk wordt, zich weder te verzamelen. Een onverwachte tegenstand maakt ook de Kozakken niet moedeloos; doch zij moeten niet op vijandelijk geschut stoten, voor hetwelk zij gewoonlijk te rug trekken.

De Kozakken hebben de bijzondere gaaf zich in de verste, hun geheel en al onbekende gewesten oogenbliklijk te regt te kunnen vinden; zij zijn overal spoedig te huis. Hunne zintuigen zijn voortreffelijk geoefend, zij kunnen even zoo ver zien als scherp hooren, en bespeuren, als het ware, bij de reuk den vijand, of de aannadering van eenig mensch of gedierte. Waarschijnlijk is het de eenzaamheid en de stilte der groote onbevolkte, door hen bewoonde vlakten, welke hunne zintuigen zoo zeer scherpt. Daarbij is hun ligchaam meestal wel gemaakt, tegen ongemakken gehard, en kan de grootste vermoeijensfen verdragen.

Gedurende den vreedestijd leven zij alleenlijk van de inkomsten hunner landerijen, en de-

deze verschaffen hun niet alleen een toereikend bestaan, maar maken ook dat vele onder hen zeer wel gesteld en gegoed zijn. De Donsche Kozakken leggen zich bijzonder toe op den landbouw, de veeteelt, en hebben het zelfs reeds tamelijk ver met het teelen van den wijnstok gebragt. De veeteelt, die door wijd-uitgestrekte en gezonde weilanden en door den korten winter zeer bevorderd wordt, is hun grootste rijkdom en belangrijkste neeringstak. De rijken hebben in de steppen aan, menigwerf zeer ver afgelegene, wateren, *Chutori* of vee-boerderijen en woningen voor hunne herders, in welker omstreken het vee graast, en in welke hetzelfde gedurende den winter gevoed wordt.

De Donsche Kozakken onderscheiden zich van de Rusfen niet alleen door andere zeden en gebruiken, maar ook door meerdere ruwheid en woestheid, welke waarschijnlijk nog altijd een gevolg is van hunnen oorsprong, en nog in zwang zijnde nomadische of omzwervende levenswijze; doch zijn zij behendige en onverfchrokkene, matige en vrolijke lieden, welke aan de genoegens der liefde, aan den drank, aan den dans en aan het gezang meestal hartstogtelijk overgegeven zijn, en

om

om deze te kunnen bevrédigen, ook het geld bijzonder op prijs stellen. Edoch getrouwheid, dankbaarheid en ware vriendschap onderling, zijn hunne even zoo prijswaardige deugden, die door elken waarnemer bemerkt, en door de algemeene ondervinding bevestigd zijn.

De vrouwen zijn zeer braaf, want in hunne woningen heerscht orde, zindelijkheid en spaarzaamheid; zij bezorgen bij de gedurige afwezenheid hater mannen, de veeteelt, den akkerbouw en het tuinwerk, als ook het spinnen, weven en bleeken.

De woningen der Kozakken zijn kleine huizen, zeer zwak bedruerd, met witte bestreken leemmuren, en slechts met het aller noodwendigste huisraad voorzien (12). In de woonkamer ontmoet men, gelijk bij alle Russen de huisgoden, en hunne wapenen aan den wand opgehangen, en men vindt altijd op de tafel, brood, kaas en zout, de zinnebeelden of meeketekenen der gaeuvrijheid, gereed staande (13). De woonplaatsen, Stanitzen genoemd, zijn versterkte dorpen; vele onder dezelve zijn groot en uitgebrekt, en uit hoofde van het betere water, en de meer bebouwde landstrijken, aan de rivieren of beeken ge-

gelegen. Reeds telt men 111 zoodanige plaatsen, van welke iedere tuschen 50 en 200 huizen, in regelrechte, ongeplaveide straten geschaard, en een of twee houten, doch eelden: ~~ene~~ sloop, Kerk bevat. De vestingwerken bestaan slechts uit eene geringe niet bekleede gracht en eenen aarden wal. Behalve de verdeeling der Stanitzen naar regimenten, worden de Donfche Kozakken, ook ten aanzien van de aardrijkskundige ligging, nog naar de rivieren, aan welke de Stanitzen gelegen zijn, verdeeld; zoo als die aan den *Don*, aan de *Medwitza*, aan den *Choper*, de *Busulusk*, en aan de beneden *Donez*.

Het voedsel der Kozakken is oneindig beter dan dat der Rusfen. Inzonderheid nuttigen zij meer groenten, welke de schoonste, voortreffelijkste tuinen in overvloed opleveren. Hunne meest geliefde dranken zijn bier, mee, brandewijn, en den door hen zelven gebouwd landwijn, die tamelijk wel smakende is, en eenige jaren duren kan. Eene bijzondere lekkernij voor hen is de *Wimorosfoska*, of de bevrozene wijn, die ook in *Rusland* zeer beroemd is, en die, naar men verzekert, de kracht van den Champagne-wijn bezit.

De

80 DE GESCHIEDENIS

De van de Donfche Kozakken afgevallene takken, welke tot het jaar 1708 nog altijd in eene zekere afhankelijkheid van hen stonden, en door Keizer ALEXANDER nieuwe regelmatige Kozakken-inrigting verkregen hebben, worden verdeeld:

I.

I. *In de tegenwoordige Uralische of voormalige Jaïkische Kozakken.*

Zij ontstonden door vrijbuiters en gelukzoekers, welke zich reeds met het einde van de veertiende, of met het begin van de vijftiende eeuw, toen TAMERLAN met zijne Tartarische horden Europa verwoestte, slechts dertig koppen sterk, aangevoerd door eenen zekeren WASSILI GUGNA, aan de Kaspische zee nederlieten. Toen zij aldaar den mond van den *Jaïk* ontdekten, bragt hen deze rivier dieper in het land, bijkans tot aan den oorsprong van dezen stroom, alwaar zij de nog onbewoonde boschen, aan deszelfs oevers gelegen, tot hunne verblijfplaatsen verkozen. Hunne woestheid ging toen nog zoo verre, dat zij hunne kinderen doch voornamelijk de meisjes vermoordden, tot dat een Kozak TIT FEDOROW, door vaderlijke overwonnen, aan deze gruwzame gewoonte een einde maakte.

In het jaar 1584 leidde een andere Donsche Kozak, NETSCHAI genoemd, 500 man naar het benedenste gedeelte van den *Jaïk*, die

F

al-

aldaar de verblijfplaats *Kolowronoje*, op een afstand van zestig wersten van het tegenwoordige *Uralsk* aanlegden. Aardhutten, met eene gracht omringd, waren hunne woningen. Doch weldra verlieten deze woelzieke menschen ook *Kolowronoje*, en gingen den *Jaik* opwaarts tot aan het gebergte, hetwelk thans *Diakowi* genoemd wordt, en dertig wersten van het hedendaagsche *Uralsk* gelegen is. Hier werd *Oroschnoje* door hen gebouwd. Een en korten tijd na deze stichting, waagden zij eenen rooftogt naar *Chiwa* in *Tartaryen*, doch zij werden op hunnen terugtogt door den Chan zeer geducht aan de rivier *Sudorga* gellagen, 400 man van hen begaven zich naar de Kaspische zee, en dreven aldaar zeerooverijen. Dit gaf aanleiding, dat de Russische regering hunnen Ataman *BELOUSOW* naar *Moskau* deed komen, en hem gelastte van daar onmiddelijk naar de Kaspische zee te reizen. *BELOUSOW* slaagde daarin zoo gelukkig, dat hij door zijn gezag alleen deze zeeroovers goedwillig langs de *Wolga* tot naar *Nischni Nowogorod* bragt, alwaar zij in hechtenis genomen, en tot den arbeid in *Polen* en *Lyfland* gezonden werden.

In het jaar 1622 vlugtede *MARIA*, de Gem-

ma-

malin van den eersten valſchen DEMETRIUS, en dochter van den Woiwode van *Sendomir*, naar de Jaikifche Kozakken; doch zij konden haar tegen de haar nagezondene overmagt niet beſchermen; zij werd op het eiland *Medweſſchi* door de Ruſſiſche troepen gevangen genomen.

Eindelijk verkozen in het jaar 1648, deze Kozakken *Jaizkoi Gorodok* tot hunne woonplaats, waarop zij zich in die omſtreken nederzetterden, welke zij nog heden bewonen. Zij hadden zich alreeds vroeger onder den Czaar MICHAEL FEDOROW vrijwillig aan het Ruſſiſche rijk onderworpen, en verkregen in het jaar 1700 eene bepaalde inrigting en vele voorregten. In het jaar 1720 toen FEODOR KRASCHENINIKOW hun Hettman was, werden de Jaikifche Kozakken het eerst naar *Tſchigirinsk* ontboden; en zints dien tijd gehoorzaamden zij aan alle de door de Ruſſiſche regering uitgevaardigde verordeningen en oproepingen, met eene onbepaalde gehoorzaamheid (met uitzondering echter gedurende vier jaren, en wel van 1771 tot 1775).

Zij zijn met geestdrift gehecht aan hun aloud geloof en aan hunne gewoonten, voornamelijk zijn hunne baarden hun allen even

zoo dierbaar als hun leven (15). Zulks bewezen zij maar al te wel daardoor, dat, toen men in het jaar 1721, een tijdstip waarin de Russische regering, gedurende den oorlog met de Turken, uit de Jaikische Kozakken rekruten begeerde, om een corps huzaren opterigten, dezen de baarden wilde doen afsnijden, geheel de natie dit als eenen geweldadigen inbreuk op hare voorregten en gewoonten beschouwde; en toen, desnietteenstaande, de Russische Generaal TRAUBENBERG, een geboren Lijflander, die met Russische troepen in het gebied van *Jaïzkoi* inrukte, zoo onvoorzigtig was, om in de hoofdstad *Jaïzkoi Gorodok* dezen rekruten met geweld de baarden te laten afnemen, werd het geheele volk oproerig, en vermoordde dien veldoverste, met alle zijne troepen.

De Generaal FREIMAN voerde de Russische troepen aan tegen deze Insurgenten, en bemagtigde de hoofdstad *Jaik*, sloeg en verstrooide de Kozakken, die in de moerasige woestijnen aan het *Kamisch - Samara* - meer ontvlugten, en aldaar des nachts door hunne te rug geblevene broeders met levensmiddelen voorzien werden.

In deze wildernis verscheen bij hen in het
jaar

jaar 1772 JEMELIAN PUGATSCHEW (*), gaf zich voor Keizer PETER den derden uit, en beloofde hun alle ongerijmde nieuwigheden te zullen afschaffen, en hunne oude eerwaardige, door hunne voorouders geheiligde gebruiken te beschermen; waar op de Kozakken hem met geestdrift ontvingen, en hem de gelofte van getrouwheid deden, belovende hem tevens, hun leven tot zijne verdediging te zullen offeren.

Nadat de opstand van den muitcr PUGATSCHEW

(*) JEMELIAN PUGATSCHEW was te *Simaweiska*, eene kleine Stanitze aan den *Don* geboren. Hij verwoestte, zoo als bekend is, gedurende vier jaren, een gedeelte van *Rusland*, voornamelijk het gouvernement *Kazan* en *Saratow*, alwaar hij meer dan 200 dorpen verbrandde, de bergwerken vernielde, en verscheidene duizende gevangen vermoordde.

Nadat hij de belegering van *Zarizin* opgebroken, en bij *Solnikowa* aan de *Wolga*, omtrent veertig wersten van de Broeder- of Hernhuter-Kolonie te *Sarepta*, door den Oyerste MICHELSON verlagen was, redde hij zich zwemmende door de *Wolga*, in de woestijnen van den *Jaik*, alwaar hij van zijne vrienden, de beide Jaikfche Kozakken TSCHUMAKOF en TEDULIF, verraden, en aan den in *Jaik* geposteerden Generaal SUWAROF uitgeleverd werd, die hem in eene ijzeren kooi naar *Moskau* zond, waar hij den 10 Januarij is gevierendeeld geworden (16).

SCHEW, door deszelfs dood geëindigd was, gaf Keizerin CATHARINA de tweede, om de herinnering aan deze gruweldaden uit de jaarboeken van hare regering te wischen, den 16 Januarij 1775, eene Ukase of verordening uit, waarbij alle Jaïkische Kozakken eene algemeene amnestie verkregen. Ook bleven zij in het volle bezit van hunne voormalige bezittingen en voorregten; doch er werden, van de zijde der Russische regering, eenige maatregelen, tot verzekering van een, in het gevolg rustiger gedrag gebezigd, tot welke het leeg maken van hun tuighuis behoorde. De benaming *Jaïk* werd vernietigd, en verder bevolen, dat de rivier van stond af *Ural*, de stad *Jaïk* in de toekomst *Uralsk*, en de Jaïkische Kozakken, voortaan Uralische zouden genoemd worden.

Thans bewonen de Uralische Kozakken aan den regten oever van den *Ural* (*), (door de

(*) De *Ural* ontspringt in het Uralische gebergte, aan den bergketen van *Karatan*, in het land der *Baschkiren*. In zijnen loop van 2000 wersten vereenigt hij zich bij *Uralsk* met den *Tschagan*, iets lager met den Steppen-vloed *Kuschem*, en de beide zoutmeeren *Grasnoe* en *Induskie*, en stort zich in eenige takken, die onbewoonde eilanden vormen, omtrent *Gurjew* in de *Kaspische zee*.

de ouden *Rhyanus* genoemd), de geheele Steppen, van hunne hoofdstad *Uralsk* af, tót aan *Gurjev* en de Kaspische zee. Zij bevat omtreeks 560 wersten in de lengte, en 59 wersten in de breedte, grenzende ten westen aan het land der Kalmukken, en ten oosten aan den *Ural*, wiens linker oever hier door de Kirgisen bewoond wordt.

Onder deze Kozakken vindt men nog twee takken, die zich naar hunne nederzettingen onderscheiden; namelijk in die boven den *Ural* of de Ilekische, en die beneden denzelfven of de Saszmarischen.

De Ilekische Kozakken bewonen de streken van de rivier *Ilek*, ter plaats waar dezelve zich in den *Ural* stort. Zij zijn in zeven regimenten verdeeld, en omtrend 9500 man sterk. De Saszmarische, die slechts uit 300 man bestaan, bouwden zich in het jaar 1720, in eene vruchtbare landstreek, die voorname-lijk overvloed van hout bezit, hunne hoofdstad *Sasfara*, liggende 29 wersten van *Orenburg*, en 298 van *Uralsk*.

Het gezamenlijke getal der Uralische Kozakken bedraagt ongeveer 20,000 man, waarvan gewoonlijk tien regimenten te veld trekken. Doch behalve dit, bezetten

zij nog met eenige duizende manschappen, die gewoonlijk alle jaar ten tijde van het Drie-Konings feest afgelost worden, de tegen de Kirgisen aangelegde lijn van kleine sterkten. *Kurlagina* is het hoofdkwartier van den bevelvoerenden officier; ook is de stad *Gurjew* eene sterk bezette positie van dezelve. Deze lijn, die met de *Jleckaja Krepost*, bij den mond van de *Ilek*, aan het onderste gedeelte, of aan de Kirgisische zijde van den *Ural* begint, strekt zich tegen het zuiden tot aan *Gurjew* en de Kaspische zee heen. Het gebied van dezelve is $1\frac{1}{2}$ tot 3 wersten breed, gedeeltelijk moerasig en gedeeltelijk boschachtig, gedurende de lente aan de overstromingen van den *Ural* blootgesteld, en men vindt maar schaars vruchtbare plaatsen en zogenaamde steppen-stroomen.

Zeer vele Kozakken hebben zich reeds in de kleine sterkten aan de voorposten geheel nedergezet. Zij drijven daar de veeteelt, en blijven gaarne in werkelijken dienst, daar zij de zekere soldij en de levensmiddelen den voorrang geven boven den moeilijken en onzekeren winst der vischerij. Tot deze bezetting verkiest men jaarlijks die Kozakken welke, het zij nog geen dienst gedaan heb-

hebben, of wel door eenen verlengden dienstrijd bevordering verwerven willen; doch bij voorkeur dezulke, die ongelukkig in de vischerij geweest zijn, en zich als vrijwilligers voor een jaar of langer in dienst begeven.

De staatkundige inrigting der Uralische Kozakken is insgelijks democratisch - republikeinsch. Zij staan onmiddelijk onder eenen, uit hun midden verkorenen, door den Keizer bevestigden Worskowoi Attaman. Hunne levenswijs is vrij en ongedwongen, bijkans aan eene aaneenschakeling van vermaken gewijd, voornamelijk aan den drank en aan den ledtigang. Doch desnietteenstaande houdt men hen voor de rijkste Kozakken, en voor de stoutste vischers, dewelke als Roskolniki of oudgeloovige zich streng bij oude zeden en gewoontens houden, voor het overige ruw, onbuigzaam en gevoelloos zijn.

Hun voornaamste tak van bestaan, en hunne bestendige bezigheid, is de vischerij, met eene geheele verwaarloozing van den landbouw. Zij hebben voor dezelve wezenlijke wetten en gewoonte-regelen. — Zij bevischen jaarlijks driemalen den *Ural* - stroom. Dezelve is in de nabijheid van de stad

F 5. — *Uralsk*,

Uralsk, door eenen Utsching of dijk afgedamd, en verkrijgt door de vischen uit de Kaspische zee geduriglijk een onuitputbaren aanwas. De bepaalde tijd voor de vischerij is:

- 1.) Die, dewelke met den 1 Januarij begint, wanneer zij met den Bagari, (eene foort van een haak) gaan vischen, naar denzelfen wordt ook deze wijze van vischen Bagrenni genoemd.
- 2.) Van de maand Mei tot Junij heeft de Wetschneja Plawnie of de Swerjungenvangst plaats.
- 3.) In de maand October komt de herfstvischerij met netten, of de Osfenaja Plawnie. Behalve deze wordt nog in de maand December door hen in alle de zijrivieren en ook in de vischrijke meeren der Steppen gevischt.

Ik maak van deze vischerij eene zoo uitgebreide melding niet alleen daarom, dat de Uralische Kozakken bijkans alléenlijk van dezelve leven, en ook nog aan de Russische regering eenen jaarlijkschen pacht van 6000 roebels betalen; maar ook voornamelijk, om dat, buiten en behalve de *Wolga*, alléenlijk hier in den *Ural*, de steur (wiens drie verschillende foor-

soorten met Belugen, Steslede en Swerjugen noemt) gevangen wordt, uit wiens kuit men de in *Duitschland* zoo gezochte, en door geheel Europa zoo bekende Kaviar bereidt, waarvan de Jaïzkaja Ikra, of de Jaïkische Kaviar, voor de beste soort gehouden wordt.

De hoofdstad *Uralsk* ligt aan een oud stroombed (*Staritza*), van dezelve in eene rechte lijn naar het oosten loopende rivier *Ural*, in welke niet verre van daar zich de rivier *Tschagan* ontlast. Deze stad is zeer onregelmatig, bijkans in de gedaante van eene halve maan gebouwd, zij bevat, buiten vijf uit steen gebouwde kerken, omstreeks 3000 houten huizen, komt als vesting bijkans niet in aanmerking, en ligt 269 wersten van *Orenburg*. De *Ural* is hier breed, en heeft eenige eilanden die niet geheel overstroombd worden, met boschen begroeid zijn, en op welke men de bijenteelt uitoefent.

De stad *Gurjew* ligt op een laag, ongezond, aan de overstromingen gestadig blootgesteld eiland, aan den mond van den *Ural*, die zich niet verre van daar in de Kaspische zee stort. Zij werd door eenen Russischen koopman, *Gurjew* genoemd, uit hoofde der vischerij aangelegd, en wordt thans door

door 300 Kozakken bewoond; haar afftand van *Astrakan* beloopt 400, en van *Moskau* 1743 wersten.

Ik eindig deze berigten over de Uralifche Kozakken met de aanmerking, dat zij in zeden en gebruiken, ook in het gene de wapening en wijze van ftrijden betreft, volkomen de Donfche Kozakken evenaren, en zich flechts door eene nationale kleeding, de wijde roode broeken, eenen tot op de knieën langen rok van dezelfde kleur, en door eene geheel bijzondere roode fluwelen fpits toeloopende muts onderfcheiden.

II. De Siberische Kozakken.

Toen *Rusland* in de zestiende eeuw, door zijne veroveringen, zijne grenzen tot aan de Kaspische zee had uitgebreid, en door middel van dezelve met *Persien* in handels-betrekkingen trad, werden nu en dan de rijke Karavanen van kooplieden, die van daar naar *Rusland* kwamen, door eenen aanzienlijken hoop van Donsche Kozakken aangeast en geplonderd. Deze Kozakken hadden zich reeds vroeger van hunnen stam afgezonderd, waren op avontuur uitgetrokken, en pleegden zeerooverijen op de Kaspische zee.

In den jare 1577 zond de Czaar IWAN WASSILOWITSCH de tweede, onder bevel van den Stolnik IWAN MOURASCHRIN, een Russisch leger tegen deze horde roovers. Dezelve werden geheel verstrooid, terwijl men de gevangenen naar andere gewesten bragt. Er bleven niet meer over dan 6 a 7000 Kozakken, die onder geleide van JERMAK TIMAFEEW naar de *Kama* ontvloden.

Reeds vroeger was hier, aan de *Kama*, een in den beginne onbeduidend man, ANNI-

KA

KA STROGANOW, door uitgebreide handelsbetrekkingen, tot eenen grooten rijkdom, die bijzonder in zoutwerken bestond, gekomen; zijn speculatie-geest had hem namelijk in de afgelegenste, tot dus verre onbekende gewesten, aan gene zijde van den *Ural* geleid, alwaar hij vereenigingen van rivieren ontdekte, die hem voor zijnen handel, door het gemakkelijker vervoeren der goederen, de grootste voordeelen verschafte. Dit en over het algemeen meer andere bijeen verzamelde topographische berigten, had hij terstond den toenmaligen Czaar IWAN WASSILIWITSCH mede gedeeld, de Czaar, vervuld van dankbaarheid, en de verdiensten van STROGANOW erkennende, had hem in het jaar 1558 met *Permie* beleend, waarop STROGANOW, voornamelijk aan de rivieren *Tobol* en de *Tschusfowaja*, vele volkplantingen en dorpen aanlegde, en aan dit geheele gewest een aanzien van beschaving en welstand verschafte, en zich een zeer groot vermogen verwierf.

Een kleinzoon van dezen man, MERIM STROGANOW, was het, die in het jaar 1578 de naar zijne omstreken gevlugte Kozakken, nadat dezelve reeds zich een jaar lang bij hem opgehouden, en aan de rivier *Silva* eene woon-

woonplaats Jermak Gorednitsche genoemd, aangelegd hadden, waarschijnlijk om hen kwijt te raken, op het harsenschimmig of avontuurlijk denkbeeld bragt, door middel van de, hem bekende, watervereenigingen der rivier *Tschusawaja*, de verovering van *Siberië* te ondernemen.

Siberië werd door de Tartaren, Samoeden en Ostiaken bewoond, en was onder vele kleine Vorsten verdeelde, waarvan de Koutsehoum Chan de magtigste was: Het gebied van dien laatste grensde aan de rivieren *Tobol*, *Irtisch*, *Obi* en *Soura*; zijn residentieplaats was te *Siber*, aan den *Irtisch*, door de Tartaren *Isker* genoemd, en zestien wersten van het tegenwoordige *Tobolsk* gelegen.

JERMAK TIMAFEEW ondernam werkelijk in het jaar 1579 dezen togt met 5000 Kozakken en drie stukken kanon. Vier zeer moeilijke en verschrikkelijke jaren bragten zij in de, tot dien tijd toe, aan de Europeanen geheel onbekende groote woestijnen door. Twee malen moesten zij overwinteren in verschanst legerkampen, wier plaats nog heden *Jermakow Gyradnitscha* genoemd wordt. De helft dezer ongelukkige veroveraars werd in de
ge-

gedurig hernieuwde gevechten met de bewoners der landen, in welke zij kwamen, als ook in de worsteling tegen den honger en de luchtfreek, eene prooi van den dood; doch hun moedige en ondernemende aanvoerder moest wel, toen hem de mogelijkheid om te rug te keeren geheel afgesneden was, het eens betredene ruwe pad vervolgen. Hij geleidde zijne Kozakken, nadat hij hen over het Ural-sche gebergte en naar *Siberien* gebragt had, tot aan den *Tobol*, *Irtisch* en *Oby*; voleindigde in het jaar 1581 de verovering van dit halve werelddeel, en bereikte door standvastigheid en volharding het doel zijner begeerten.

Zeer wel voelende, dat hij deze verovering niet voor zich behouden konde, zond hij in December van het jaar 1581, IWAN KOLZOW als afgezant aan den Czaar van *Rusland*, om hem te melden, dat hij *Siberie* voor hem veroverd had. Hierop zond de Czaar, onder geleide van 1500 man, den Knees BOLKAWSKY, als eersten stedehouder naar *Siberie*. Door deze onderwerping stichtte JERMAK voor zich een onvergankelijk gedenkteeken; doch nauwelijks was door hem *Siberie* aan *Rusland* overgegeven geworden, of hij werd in het jaar 1584, bij zijne terugkomst van eenen
 nieu-

nieuwen gelukkigen strooptogt, op een eiland in den *Irtisch*, door de benden van den Kout-schoum-Chan overvallen, en bijna alle zijne manschappen werden vermoord; hij zelf verdronk in den *Irtisch*, de Chan liet zijn lijk opzoeken en begraven, de Tartaren en Baschiren vereeren nog heden zijn graf, gelijk dat van eenen heiligen, en schrijven hem vele wonderdaden toe.

Deze merkwaardige JERMAK TIMAFEEW, een geborene Donsche Kozak, ontbloomt van alle middelen, onderwierp zich, in het tijdvak van vier jaren, de ver uitgestrekte provincien, en vervolgde de voormalige onderdrukkers van *Rusland* tot in hunne afgelegenste schuilplaatsen. Hij vereenigde in zich een' kloekmoedigen en ondernemenden geest, het ontbrak hem slechts aan een talrijk heer, en een aan zijne daden geëvenredigd schouwtooneel, om hem tot den rang van een' der meest beroemde wereld-overweldigers te verheffen. Het is dus met een volkomen regt, dat ik reeds te voren staande gehouden heb, dat, daar de Donsche Kozakken gedeeltelijk hunne afstamming van de Ukrainsche Kozakken afleiden, uit de eilanden van den *Dnepr* de beheerschers van het derde gedeelte van *Azie* gekomen zijn.

G

De

De overwinnaars van *Siberie*, zijn dus de stamvaders der tegenwoordig aldaar huisvestende Kozakken, die naderhand door de van wege de Russische regering, in verscheidene tijden, naar deze streken nagezondene Donsche Kozakken, zeer aanzienlijk vermeerderd geworden zijn. Zij hebben de verovering tot aan den oostelijken oceaán, (de stille zee) en tot aan het Chineefche gebergte voortgezet, en dezelve steeds staande gehouden. Het getal hunner manna schart men thans op 14000, welke militairen dienst verrigten, en in *Sluschiwi*, of die welke te voet, en in *Konnewoi* of die welke te paard dienen, afgedeeld zijn.

III. *De Orenburgsche Kozakken.*

Deze zonderden zich eerst in latere tijden van de Donsche Kozakken af, bewoonden in den beginne de oevers van de rivier *Samara*, doch werden in 1735 door de Russische regering, ter gelegenheid der, in de jaren van 1730 tot 1740 gebeurde oprigting van de Orenburgsche linie, aan dezelve verplaatst. Deze Orenburgsche linie is namelijk eene van den *Tobol*, tot aan de Kaspische zee aangelegde versterkte zekere grenscheiding, tegen de aan *Rusland* belendende wilde naburen. Zij strekt zich namelijk ter lengte van 1700 wersten uit, en bevat op den afstand van twintig tot twintig wersten, meestal aan den regter oever van den *Ural*, kleine houten Kreposten (of sterkten), onder welke *Orenburg*, *Ors* en *Troizk*, door met rijswerk bekleede grachten, wallen en bolwerken, uitmunten. Den Orenburgscher Kozakken, thans eerst zoo genoemd, werd het gedeelte dezer linie toevertrouwd, hetwelk zich tegen de Kirgizen en Baschkiren uitstreckte, en hun het land aan

den *Ural* toegewezen. In het geheel leveren zij 8000 man tot den krijgsdienst, en dienen, zoo wel bij het voervolk als bij de ruitery, met behendigheid en krijgshaftigen moed. Zij hebben van Keizer ALEXANDER eene geheel nieuwe Kozakken - inrigting gekregen.

IV. *De Grebenskische Kozakken.*

Zij zonderden zich van de Donfche Kozakken, en pleegden gedurende eenigen tijd rooverijen op de Kaspifche zee; en op de *Wolga*. Nadat zij echter door de troepen van Czaar IWAN WASSILITSCH den tweeden geflagen geworden waren, ging een gedeelte van hen met JERMAK, naar *Permie*, en van daar naar *Siberie*. Een ander gedeelte; omftreeks 300 man sterk, volgde hunnen Attaman ANDRE, naar de Kaspifche zee, waar hij eene woonplaats Andrewo Derewnia, of Andries-dorp aanlegde. Doch van hier braken zij verder op, en vestigden zich nog in de zestiende eeuw aan de rivier den *Terek*, van waar zij hunnen naam naar eenen bergrug van den Kaukafus ontleenen, die veel gelijkheid met een *Greben* of eenen kam heeft.

Zij zijn maar omtrent 4000 man sterk, wier voorregten zeer beperkt zijn. Zij bezetten, nevens eenen hunner zijtakken, de Terskifche Kozakken, (die insgelijks van den Kaukafus en de Kaspifche zee, in het jaar

1735 herwaarts verplaatst werden) met drie regimenten de Terskische linie, welke zich van den mond van den *Terek*, langs deze rivier tot naar *Mosdok* uitstrekt.

Langs deze linie verrigten zij den dienst als Scherpshutters bij de verdediging der linievellingen, schansen en flanken, tegen de Kawkassische berg-Tartaren, en beletten de stroperijen van deze bergbewoners. Een weinig veeteelt en landbouw, en het proviant van de kroon, verschaffen hun de noodige levensmiddelen. Zij leven nog veel eenvoudiger dan de Donche Kozakken, en zijn ook oneindig woester en onbeschaafder dan deze. De voornaamste Stanitza der Grebenskische Kozakken is Kudikowa, die der Terskische Kozakken is Nowagladka.

V. *De Wolgaische Kozakken.*

Reeds in den jare 1604 maakt de geschiedenis gewag van eenen opstand, tegen den eersten valschien DEMETRIUS ondernomen, door 4000 Kozakken aan de *Wolga*, dewelke een gelukzoeker, PETER genoemd, bij zich hadden; die zich voor eenen zoon van den overleden Czaar (*) FEODOR IWANITSCH uitgaf, en die door zijne wonderbaarlijke verhalen, hoe hij zich aan de vervolgingen van Czaar GUDONOW onttrokken had, deze liggelovige Kozakken voor hem had ingenomen. Eerst in het jaar 1734 verklaarden de Wolgaische Kozakken zich onafhankelijk van de Donsche. Zij zijn thans tusfchen de 6 a 7000 man sterk, die zich al wederom in twee takken, namelijk de Dubowskische en Astrakanische verdeelen.

Dubowska is de hoofdplaats van de eerste

(*) De Czaar FEODOR IWANITSCH regeerde van het jaar 1584 tot 1598. Hij was de laatste uit het geslacht van RURIK; zijn zwager GUDONOW liet een' zijner zonen te *Uglitsch* om hals brengen, dewijl hij 'tts heerschen zucht den troon overweldigen wilde.

genoemd; zij ligt aan den regter oever van de *Wolga* (*). Haar gebied bevat omtrent 100 wersten in de lengte, en 60 in de breedte. In het jaar 1764 hebben zij zich eerst van de Donfche Kozakken afgezonderd, en hier hunne verblijfplaatsen gevestigd.

Die van *Astrakan* huisvesten in den omtrek van de stad *Astrakan*. Zij zijn omstreeks 3000 koppen sterk, en hebben aan alle oproeren en muiterijen, die hier zoo menigvuldig hebben plaats gehad, zeer krachtadig deel genomen.

Nog heeft zich in latere tijden een bijzondere stam, de Bugfche Kozakken gevormd, en wel in het jaar 1769, uit een regiment, hetwelk de Ottomanifche Porte in den toenmaligen oorlog tegen *Rusland* had aangeworven, en dat uit Moldaviërs, Wallachijers, en anderen aan den *Donau* wonende volkeren van den christelijken godsdienst, zamen gesteld was. Deze lieden verlieten het Turksche leger, en begaven zich onder het bevel van

(*) De *Wolga* werd door de ouden ook *Rha* genoemd. Zij is de grootste rivier in *Rusland*, en eene der grootste van Europa. Haar oorsprong is op het Alaunifche gebergte, en zij stort zich, na eenen loop van 2905 wersten, omstreeks *Astrakan*, door acht armen, welke zeventig eilanden vormen, in de Kaspifche zee.

van den Veldmaarschalk Graaf RUMANZOW SANDOWSKOY in Russifchen dienst. Na dat deze oorlog geeindigd was, werden hun eenige landerijen aan den *Bug* tot verblijf aangewezen, en zij gedurende dertig achtereenvolgende jaren van alle belasting vrijgesteld. Sints dien tijd vergezellen zij de Russen in de oorlogen tegen de Turken; ook worden zij tegen de Poolen, en tot de bezetting der grenzen langs den *Dniester* en aan de Zwarte zee gebruikt.

Eene Ukase van den 5den Mei 1804 gaf aan de Bugfche Kozakken eene nieuwe militaire en burgerlijke inrigting. Zij zijn in drie regimenten, elk van 500 man, verdeeld, die onder eenen gemeenschappelijken Attaman of Opperbevelhebber staan; in vredes tijden zijn doorgaans twee regimenten te huis, terwijl het derde dert dienst aan de grenzen verrigt.

Het getal der Bugfche Kozakken bedraagt naar de laatste optelling 6383 mannelijke zielen. Hunne woningen liggen in de nabijheid van *Elizabetgorod*, *Cherson* en *Oliopol*. Ook zijn hun, door het Russifche gouvernement, ingevalle zij zulks noodig mogten hebben, alle de woeste landerijen tusfchen de rivieren de *Bug* en den *Ingul* toegewezen, om dezelve oorbaar te maken.

AANTEEKENINGEN.

(1) Alle reizigers stemmen hierin met den schrijver overeen. Men leze de, in deze aanteekeningen aangehaalde werken, om zich hiervan te overtuigen. Men geve den Kozakken, wel is waar in eene tamelijk ruime mate, gewoon en zelfs zeer eenvoudig voedsel en drank; men behandelé hen tevens wel, zonder benige vrees te toonen, en men zal meestal bevinden, dat zij even zoo goedhartig en dienstvaardig, als gastvrij en godsdienstig zijn. In den zomer van 1813 stond een Kozak te *Berlyn* op schildwacht bij Fransche gevangenen, welke in langen tijd niet gegeten hadden. De goedhartige krijgsman, van medelijden bewogen, en zijnen post niet durvende verlaten, haalt eene Fransche kroon uit zijnen lederen gordel, en geeft dezelve aan eenen jongen, om brood voor die óngelukkigen te gaan koopen; dat deze jongen blijft met het gold weg. De Kozak schimpt, vloekt, raast vergeefs over dit gedrag; echter eenen fatsoenlijk gekleeden man zijnde aankomen, haalt hij eene tweede Fransche kroon uit zijnen gordel, en geeft hem dezelve, met verzoek daarvoor brood te halen. Deze man voldoet aan het verzoek, en de Kozak verdeelt het brood onder de gevangenen. Een onder hen, over deze edelmoedige handdelwijls getroffen, valt den Kozak schreiende om den hals. *Du Christ und ich Christ*, (gij Christen en ik Christen) was het antwoord. Ik soude meer trekken van dien aard kunnen aanhalen. Men kan zich een denkbeeld van hunnen eerbied voor den Godsdienst vormen, wanneer men zich herinnert, dat bij den

den aftogt der Franschen van *Moskau*, alle de kostbaarheden, die deze uit de kerken geroofd hadden, en die hun door de Kozakken weder zijn afgenomen, terstond door deze laatste vrijwillig weder afgegeven geworden zijn.

Daar men dikwerf onder de zoogenamde Kozakken, ook vele Kalmukken en Tartaren vindt, geloof ik, dat het niet ongepast is, eenige bijzonderheden over deze volkeren aan mijne lezers mede te deelen.

De Kalmukken worden dikwijls in de regimenten der Kozakken ingelijfd, en sietten met dezelve: men onderscheidt hen gemakkelijk van de eigenlijke Kozakken aan hunne kleine oogen, stompe neuzen, breede wangbeenderen; zij hebben weinig baard, zwarte haren scheeren het hoofd, en laten van de kruin af eene gestrengelde vlecht hangen; alle dragen kleine, ronde, geele mutsen, met eenen rand van zwart bont. De ruimte tuschen de oogen is ook bij hen grooter, dan bij de andere volkeren. Hunne wapenuigen zijn boogen en pijlen; en men verbleet hun zelfs schietgeweer te hebben, omdat zij daardoor gevaarlijk zouden kunnen worden. Zij zijn veelal Heidenen en den Lamaschen Godsdienst toegedaan, zeer listig, zonder echter wreed te zijn, aan honger en vermoelijenssen gewoond, en vergenoegen zich met de slechtste kost. Ook maken zij eene soort van sterken drank, van paarden-melk.

De Tartaren zijn meestal, echter met eenige afgoderijen, den Mahomedaanschen Godsdienst toegedaan. Gelijk bij de Kozakken, dragen bij hen de jonge lieden knevels, en de ouden laten den baard groeijen. Hunne mutsen zijn zeer verschillend van maakfel en kleur, en hunne kleeding komt met die der Kozakken overeen. Zij dragen mutsen van verschillende maakzels, de Nogaïsche, Truchmenische, Kundorowskische Tartaren, de Kir-

Kirgizen, de Baschkiren enz. zwerven rond, en hun leven is nomadisch; maar de Kazanſche, Astrakanſche, Krimſche enz., geneeren zich met akkerbouw, vee- en vruchtboomen-teelt, koophandel, en andere handtaringen, en hebben vaste woonplaatsen. Zij eten paarden-vleesch; maar het is onwaar, dat zij hetzelfde onder hunne zadels leggen, om het murw te maken; een verdichtfel waartoe miſchien de omſtandigheid, dat zij op hunne togten een ſtuk paarden-vleesch achter aan den zadel hangen, aanleiding kan gegeven hebben. Sommige zijn met ſchietgeweer, andere met Janſen, andere met pijlen en boogen, en alle met ſabels gewapend. Zij zijn vrij menſchlievend jegens ongewapenden.

De Tunguzen zijn, onder alle de volkeren van *Siberie*, de behendigſte in de behandeling van de paarden, en in het boogſchieten. Toen PALLAS te *Aſchink* was, waren eenige Tunguziſche Kozakken (of liefst Kaizakken) bij elkander, en hij zag met verwondering hunne oefeningen in het aſchieten van pijlen. Een pijl wordt met de punt in den grond geſtoken, en men ſchiet daarnaar, in den hardſten ſen, dien de paarden kunnen loopen; onder het rennen moet de ruiter het paard met de zweep drijven, den boog en de pijlen nemen en aſchieten, zonder den toom te houden, en dus alleenlijk door de beweging van het ligchaam het paard beſturen en de zwenking maken. Wanneer men dit aanziet, zoude men nauwelijks kunnen gelooven dat het mogelijk is, daarbij op het paard te kunnen blijven zitten. Echter wordt de pijl, die tot doelwit dient, zekerlijk tot op den grond toe, allengskens weggeſchoten. Deze ruiters hangen met een been in den zadel, en weten onder het volle ſpringen van het paard hun ligchaam zijdwaards te werpen, om te keeren, en achter uit te ſchieten, zonder het dier in zijnen loop te hinderen.

A A N T E E K E N I N G E N. 109

(2) Eene steppe is eene, met lang gras bewasfene heide, zonder eenig boomgewas. Men steekt dikwijls, in het najaar, het drooge gras van de steppen in den brand, en dan is de groei van hetzelfde veel weliger het volgende jaar; dit doet echter veel nadeel aan de heeër-gewasfen, die zich fomtijds daarop bevinden.

(3) GIBSON, in zijn werk over het verval der Romeinfe alleenheerfchappij, Hoofdf. XLII., vergeelijkt de eerste bewoners van den *Dnepr* met de bevers, welke woningen twee uitgangen, den eenen in, en den anderen boven het water naar de landzijde hebben.

(4) Kouafs of Kwafs genoemd. Men noemt ook aldus eene foort van dun bier, of zoogenaamd fcharrenbier.

(5) Deze zoogenaamde brandewijn wordt uit koren geftookt. Bij hunne wijze van ftooken gaat veel geest verloren, en toch willen zij dezelve niet verbeteren.

(6) CHMIELNIEK raakte in twist met eenen officier van den Groot-vaandrig der kroon, en deze was zoo wreed, dat hij de vrouw en den zoon van den Hettman met ftofslagen deed mishandelen. Dit fchijnt eigenlijk de aanleiding tot den afval van CHMIELNIEK gegeven te hebben.

(7) POTEKIN haalde de Keizerin over om de Krimfche Tartaren naar een ander gewest van het Ruffifch rijk te doen verhuizen, en dit fchierelland met Kozakken te laten bezetten, om hen tot eenen voormuur tegen de Turken te gebruiken. In het jaar 1790 werd dit uitgevoerd, en POTEKIN tot Groot-Hettman der Krimfche Kozakken benoemd. Een Groot-Hettman is eigenlijk een Souverein Vorst van de Kozakken. KATHARINA,

NA,

NA, toen zij den troon bekrom, was eenigzins voor RAZUMOWSKY bevreemd, en bediende zich van eene kleine list, om zijne waardigheid te verkrijgen. In den jare 1764, vraagde zij hem, toen hij haar zijne opwachting maakte: Gij hebt zeker, als Groot-Hettman, een aanzienlijk inkomen? — Omtrent 1000,000 roebels, was het antwoord: — Dat is niet veel, hervatte de Keizerin; dit kan ik u ook betalen, en ik kan Hettman in uwe plaats worden. — Als uwe Majesteit zulks beveelt, antwoordde RAZUMOWSKY, dan neem ik dit aan. Zij ontzaam hem op deze wijze zijne waardigheid, en betaalde hem jaarlijks derzelve inkomsten. Men teze over het geweldadige stelsel der verdeeling van de Kozakken, *Histoire de CATHERINE II; la vie de POTEMKIN*, en vooral de *Mémoires secrets sur la Russie*, tom. III, 14e cahier.

(8) De hoofdstad in *Ekatharinoslaw*, moest bij den beroemden waterval *Koidat*, dien de Keizerin zelve, op hare reize bevaren had, aangelegd worden. Men vindt deszelfs afbeelding in de *Annales de la petite Russie ou l'Histoire des Cosaques Saporogues*. De ligging van deze stad is uitzinnend schoon; de bodem rijk en vruchtbaar; het oord en de gezigten fraai; de luchtstreek aangenaam en gezond. KATHARINA had zelve, den roden Mei, op hare reize naar *Cherson*, in het gezelschap van den Graaf VAN FALKENSTEIN, den grondsteen tot de hoofdkerk van deze stad gelegd. Derzelver ligging is bijzonder tot den handet geschikt, dewijl zij de benoodigde voortbrengfels gemakkelijk uit de *Ukraine*, *Wit-Rusland* en *Polen* wekken, en dezelve weder naar *Cherson* en naar de *Krim* vervoeren kan.

(9) Het gras groeit, op de steppen der Donfche Kozakken, meer dan eene mans-lengte hoog. Men vindt

in

In deze streken overvloed van wilde aspergies, die voortreffelijk zijn; en die bewijzen hoe vet de grond aldaar is. De mest, dien de inwoners dezer landen niet noodig hebben, blijft in de kuilen, tot groot nadeel van het hoornvee en de schapen, die daarop gaan liggen, en die, nooit gezuiverd wordende, op verre na zoo goed niet als in andere landen voortkomen. Dit lange gras was in den oorlog der Rusfen tegen de Tartaren zeer gevaarlijk. Trokken de Rusfen op, dan werd dit gras door de anderen in brand gestoken; dikwijls konden de eersten slechts met veel moeite de werking der vlammen ontgaan. Bijaldien de beroemde Ridder VAN LINNÉ eene naauwkeurige en echte beschrijving van deze steppen, die op vele plaatsen 700 wersten lang zijn, gehad had, dan zoude hij, in zijne op de bibliotheek te *Upsal* nedergelegde, echter nooit gedrukte, *disertatie*, beweerd hebben, dat het Paradijs in deze landstreek geweest was. Thans vindt men er ook vele Heidenen (*Zigeuner*, BOHÉMIENS).

(10) Zij ontvangen jaarlijks twaalf roebels, en dit zoude eenigzins toereikende zijn, in een land, alwaar de levensmiddelen zoo goedkoop zijn, dat men zich hiervan bijkans geen denkbeeld kan maken. Bij *Orenburg* kocht men, in den jare 1785, een koebeest voor 2½ à 4 roebels, en ik heb zelfs een tamelijk goed paard voor 5 roebels gekocht. Dan met deze 12 roebels kan een Kozak onmogelijk in andere landen, als *Holland* enz., bestaan. Bij geluk zijn veten onder hen plaatsvervangers van anderen, en hebben dus eené soms wel voorziene beurs; ook leven zij zeer broederlijk onder elkander; de rijkere staat den armeren bij.

(11) Meestal zijn het Turksche wapenen, die zij in de drie laatste oorlogen tegen de Turken veroverd hebben.

(12)

(12) Sommige, en wel de ge goedste en voornaamste, hebben zeer fraaije en wel gemeubileerde woningen. Sedert hunne veldtogten in *Pruisfen*, schijnen zij eenen bijzonderen smaak in het bouwen van huizen, van denzelfden aard, als men ze in dat land ziet, gekregen te hebben.

(13) De gastvrijheid is in geheel *Klein Rusland* gebruikelijk. Zie, over deze de Kozakken kenschetsende deugd, SCHERER, *Annales de la petite Russie*, tom. I, pag. 103. *Paris* 1788.

Een reiziger, die in eene Stanitza bijzonder wel behandeld geworden was, wilde bij zijn vertrek eenig geschenk aan de daarin wonende Kozakken geven. Zij namen niets aan, en antwoordden hem: Wij verkoopen de herbergzaamheid niet.

(15 lees 14) De oude Kozakken laten hunnen baard groeijen, de jonge hebben slechts eenen knevel.

(16) Men verhaalt zoo veel van dien man, die den troon van *Rusland* deed waggelen, dat men hetgene van zijn verstand, zijne talenten, zijne welsprekendheid, zijne krijgskunde enz. gezegd wordt, weinig met zijne gepleegde verschrikkelijke wreedheden kan doen overeenkomen. Hij werd veroordeeld om onthoofd te worden, nadat men hem de handen en de voeten zoude afgekapt hebben; dan de beul, het zij dat hij hiertoe een geheim bevel had, of, zoo als sommigen meenen, een vriend van PUGATSCHEW was, onthoofdde hem. Hij stierf met eenen onbeschrijflijken moed, naar het voorbeeld van STENKO RAZIN. Merkwaardig is het dat de gene, welke hem tot zoo vele wreedheden ried, een Franschman, BOISPRÉ genoemd, was. Van dezen man zegt een Rusfisch Schrijver: „Deze man vereenigde in zich alle de ondeugden, die men aan zijne natie wijt, en die van bijna alle de Europeaanfche volkeren, die hij gezien had.”

8

Syracuse, N. Y.
Stockton, Calif.

YC 7

7323550

